

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA EKONOMICKÁ

Bakalářská práce

Daňové zatížení v podnikatelské a závislé činnosti

Tax burden in business and dependent activity

Šárka Krčálová

Plzeň 2023

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma

„Daňové zatížení v podnikatelské a závislé činnosti“

vypracoval/a samostatně pod odborným dohledem vedoucí/vedoucího bakalářské práce za použití pramenů uvedených v příložené bibliografii.

Plzeň dne 20. 4. 2023

v. r. *Šárka Krčálová*

Zásady pro vypracování práce

1. Proved'te literární rešerši v oblasti daní.
2. Charakterizujte vybrané možnosti vykonávání podnikatelské činnosti v ČR.
3. Analyzujte daňové zatížení v oblasti daně z příjmů u samostatné a závislé činnosti.
4. Proved'te relevantní srovnání daňového zatížení u výše uvedených činností.
5. Shrňte řešenou problematiku.

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala Ing. Marii Černé Ph.D. za všestrannou pomoc, množství cenných a inspirativních rad, podnětů, připomínek a zároveň za trpělivost, ochotu a čas, který mi věnovala během zpracování této bakalářské práce. Velké díky patří také mým rodičům a kamarádům za jejich podporu během celého studia.

Obsah

Úvod.....	6
1 Daňový systém České republiky.....	8
1.1 Definice daně.....	8
1.2 Funkce daně.....	8
1.3 Konstrukční prvky daně.....	9
1.4 Klasifikace daní.....	10
1.5 Daňová soustava ČR.....	11
2 Způsoby podnikání v ČR.....	13
2.1 Podnikání fyzických osob.....	14
2.2 Podnikání právnických osob.....	16
3 Daň z příjmů fyzických osob.....	17
3.1 Poplatníci daně.....	17
3.2 Předmět daně.....	18
3.3 Osvobození od daně.....	18
3.4 Nezdanitelná část základu daně.....	19
3.5 Sazba daně a zdaňovací období.....	21
3.6 Sleva na dani.....	21
3.7 Daňové zvýhodnění.....	23
3.8 Výpočet daňové povinnosti.....	24
3.9 Daňové přiznání.....	26
3.10 Zálohy na daň.....	26
3.11 Zdanění příjmů u samostatné činnosti.....	26
3.12 Zdanění příjmů u závislé činnosti.....	32
4 Praktická aplikace daňového zatížení příjmů zaměstnance a OSVČ.....	35

4.1	Obecné srovnání závislé a samostatné činnosti.....	35
4.2	Uplatňování výdajů osob samostatně výdělečně činných.....	38
4.3	Zdanění příjmů pocházejících ze závislé činnosti	47
4.4	Srovnání daňového zatížení příjmů v oblasti daně z příjmů u závislé činnosti a činnosti samostatné.....	51
4.5	Shrnutí výsledků	60
	Závěr.....	62
	Seznam použitých zdrojů	64
	Seznam použitých zkratk a značek	69
	Seznam tabulek.....	70
	Seznam obrázků	71
	Abstrakt	
	Abstract	

Úvod

S daněmi se ve svém každodenním životě setkává snad každý jedinec. Lze tedy říct, že daně provázejí člověka při jeho běžných aktivitách, například při nákupu zboží a služeb, protože v kupní ceně je zahrnuta daň z přidané hodnoty, známá jako DPH. Prodejci jsou povinni, pokud se jich tato daňová povinnost týká, odvádět také daň z tabákových výrobků, lihu nebo vín a meziproductů. Dále se s daní může setkat například majitel nemovitosti, protože i ten musí odvádět daň, v tomto případě daň z nemovitých věcí. Lze najít i další situace, které jsou spojené s odvodem daní.

V předchozím odstavci jsou popsány každodenní činnosti, během kterých se lidé setkávají s daněmi. Lze zmínit ještě jednu daň, která, dle autorky této práce, patří k těm nejvíce používaným a známým, a to daň z příjmů, na kterou se tato práce bude podrobněji zaměřovat. Z důvodu značné obsáhlosti uvedeného tématu se autorka zaměří pouze na daň z příjmů fyzických osob, konkrétně na zdanění samostatné a závislé činnosti. Daň z příjmů fyzických osob se řadí mezi velmi komplikované a složité daně, důvodem je neustálá a téměř každoroční novelizace.

Jak už je zmíněno výše, tato práce se bude podrobněji zabývat daní z příjmů ze závislé a samostatné činnosti. Konkrétně bude porovnáváno daňové zatížení zaměstnanců a osob samostatně výdělečně činných, známých pod zkratkou OSVČ. Rozhodnutí, zda pracovat jako zaměstnanec, nebo být podnikatelem, záleží na každém jedinci. Zaměstnanci mají jistý příjem a jejich práva upravuje zákoník práce. Podnikatelé uvedenou jistotou nedisponují, a tak rozhodnutí, zda podnikat, nebo být zaměstnán, může být ovlivněno i souvisejícími daňovými odvody. Cílem zaměstnanců i osob samostatně výdělečně činných je minimalizovat svou daňovou povinnost. Zatímco OSVČ může daň optimalizovat, zaměstnanci uvedenou možnost nemají. Na druhé straně stojí vždy stát, jehož cílem je vybrat na daních co nejvyšší obnos peněz, protože daně tvoří příjmovou stranu veřejných rozpočtů, mezi které se řadí i státní rozpočet.

Daň z příjmů fyzických osob se řadí mezi stále aktuální společenské téma, zmínky lze najít v médiích a daň z příjmů se stává námětem nejen politických diskuzí. Veřejnost zajímají odpovědi na otázky typu: Lze pozorovat nějaký rozdíl mezi zdaněním závislé a samostatné činnosti? Která z uvedených dvou činností je více zatížena daní z příjmů fyzických osob? Čím je to způsobeno? A právě na uvedené otázky nabídne tato práce

odpovědi. Z výše uvedených důvodů si autorka vybrala toto téma pro zpracování své bakalářské práce.

Cílem kvalifikační práce je provést na základě sestavení modelových příkladů a analýzy stávající legislativy v oblasti daně z příjmů komparaci daňového zatížení v oblasti daně z příjmů u samostatné činnosti a činnosti závislé. Zároveň má práce sloužit také jako průvodce pro začínající i zkušenější fyzické osoby, které se tolik neorientují v dani z příjmů fyzických osob. S ohledem na cíl práce je v prvních kapitolách použita deskriptivní metoda a metoda analýzy platné legislativy především v oblasti daně z příjmů fyzických osob. V další části je poté použita metoda modelování a komparace obou uvedených činností. Ke zpracování je použita odborná literatura a legislativa platná k 1. 1. 2023. Dále jsou informace čerpány z webových stránek, například ze stránky finanční správy.

Práce se skládá ze čtyř číslovaných kapitol a několika dílčích podkapitol. První kapitola je věnovaná problematice daní a daňovému systému České republiky. Druhá kapitola se zabývá obecně podnikáním, které je charakterizováno pomocí několika definic, a dále se kapitola zaměřuje na podnikání fyzických osob a provozování živnostenského podnikání. Třetí kapitola pojednává o dani z příjmů fyzických osob a jsou zde charakterizovány všechny podstatné náležitosti této daně, ať už se jedná o poplatníka daně, předmět daně, osvobození od daně, nezdanitelné části základu daně, výpočet daňové povinnosti nebo slevy a daňová zvýhodnění. Dále je značná část práce věnována konkrétnímu zdaňování závislé a samostatné činnosti a jsou představena specifika každé činnosti. Čtvrtá kapitola této bakalářské práce se již zabývá výpočtem a srovnáním daňového zatížení zaměstnanců a osob samostatně výdělečně činných.

1 Daňový systém České republiky

S daněmi se v průběhu života setkává každý, proto se první kapitola týká základních pojmů z oblasti daní, jako je například definice pojmu daň nebo funkce, které daně plní. Následuje klasifikace daní a charakteristika daňové soustavy ČR.

1.1 Definice daně

Na začátek je vhodné vysvětlit pojem daň. V právním řádu České republiky neexistuje přesná definice slova daň. Pro účely této práce se daní chápe povinná, nenávratná, zákonná, zpravidla neúčelová platba, která plyne do veřejného rozpočtu. Rozlišuje se právní a ekonomické pojetí daně. Z právního hlediska je daní vše, co má v názvu slovo daň. Dle ekonomického přístupu je daní vše, co splňuje definici daně, není tedy důležité, zda má platba slovo daň ve svém názvu. Ekonomické pojetí daně splňuje například zdravotní a sociální pojištění (Vančurová a kol., 2020).

Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD) definuje daň jako „povinnou a nenávratnou platbu vládě nebo nadnárodnímu orgánu. Daně jsou nenávratné v tom smyslu, že výhody poskytované vládou daňovými poplatníky nejsou obvykle úměrné jejich platbám.“ (OECD, 2021, str. 331, vlastní překlad).

1.2 Funkce daně

Daně plní několik funkcí. Lajtkepová (2021) řadí fiskální, alokační, redistribuční a stabilizační funkci mezi nejvýznamnější funkce. Primárně daně zastávají funkci fiskální, to znamená, že daně slouží k naplňování příjmové strany veřejných rozpočtů. Příkladem alokační funkce je poskytování daňových slev. Redistribuční funkce daní je spojena s přerozdělováním důchodů ve společnosti, slouží k odstraňování rozdílů mezi bohatými a chudými, například prostřednictvím progresivního zdanění u důchodových daní. Stabilizační funkce je historicky nejmladší a vedou se ohledně ní velké spory. Říká, že daně fungují jako stabilizátor cyklických výkyvů ekonomiky (Lajtkepová, 2021). Vančurová a kol. (2020) charakterizují navíc stimulační funkci daní, která pracuje s předpokladem, že daňové subjekty vnímají daně jako újmu. Příkladem je uvalení spotřební daně na alkohol a cigarety, cílem je omezit spotřebu uvedených statků, které poškozují zdraví. Pozitivní stimulací jsou daňové prázdniny.

1.3 Konstrukční prvky daně

Konstrukční prvky daň blíže upřesňují a charakterizují. Vančurová a kol. (2020) řadí mezi základní konstrukční prvky daně:

- Předmět daně
- Daňový subjekt
- Základ daně
- Zdaňovací období
- Sazbu daně

Daňovým subjektem je plátce a poplatník. Plátce daň vybere od jiných subjektů a odvede ji do veřejného rozpočtu. Poplatník je právnická (PO) nebo fyzická osoba (FO), jejíž předmět daně podléhá dani. Předmět daně neboli objekt daně je veličina, ze které se daň odvádí a tvoří ho 4 základní skupiny: hlava, majetek, důchod a spotřeba. Základem daně je předmět daně, který je definován v měřitelných jednotkách, například v kusech, m² nebo korunách (Vančurová a kol., 2020).

Sazba daně říká, jaká je velikost daně vůči daňovému základu. Rozlišuje se pevná a relativní sazba daně. U pevné sazby je základ daně stanoven ve fyzikálních jednotkách a sazba se uvádí v peněžních jednotkách k základu daně, naopak relativní sazba daně se uvádí v procentech a je spojena se základem daně stanoveným v peněžních jednotkách. Relativní sazba daně může mít podobu progresivní nebo lineární sazby daně. Lineární sazba daně říká, že když se zvýší základ daně, tak stejným tempem roste i daňová povinnost. Při progresivní sazbě daně roste daň rychleji než základ daně (Hejduková, 2015).

„Zdaňovací období je pravidelný časový interval, za který nebo na který se základ daně stanoví a daň vybírá.“ (Vančurová a kol., 2020, str. 22). Zdaňovacím obdobím bývá nejčastěji 12 měsíců, u nás zpravidla kalendářní rok. Lze se setkat s kalendářním, měsíčním a čtvrtletním zdaňovacím obdobím. Ve většině zemí OECD je zdaňovacím rokem kalendářní rok. Výjimku tvoří 3 země. Na Novém Zélandu a ve Spojeném království začíná daňový rok v dubnu, v Austrálii až v červenci (OECD, 2022, vlastní překlad).

1.4 Klasifikace daní

Daně se rozdělují podle různých hledisek, mezi nejzákladnější patří vazba na důchod poplatníka, ale objevuje se třídění podle předmětu daně, jednotky základu daně, zdaňovacího období, platební schopnosti poplatníka nebo dle rozpočtového určení. Dle dopadu na poplatníka se rozlišují daně přímé a nepřímé. U přímých daní se poplatník rovná plátcí, to znamená, že daň platí poplatník a nemůže daňovou povinnost přenést na jiný subjekt. Mezi přímé daně se řadí daně majetkové a důchodové. Opakem jsou daně nepřímé, u kterých je daň zahrnuta v ceně zboží a příkladem jsou daně ze spotřeby (Kubátová, 2018).

Dle předmětu se daně rozlišují na důchodové, majetkové a ze spotřeby. Vančurová a kol. (2020) zařazují ještě 4. skupinu – daň z hlavy, kde je předmětem zdanění osoba. Ve vztahu k platební schopnosti se rozlišují daně osobní a na věci (in rem). Osobní daně respektují důchodovou situaci poplatníka a schopnost daň platit. Příkladem jsou daně z příjmů. Opak tvoří daně in rem, které nerespektují poměry poplatníka a jejich výše není závislá na příjmu daňového poplatníka. Mezi daně in rem se řadí daně ze spotřeby nebo daň z nemovitosti (Hrubá Smržová a kol., 2020).

Vančurová a kol. (2020) dále rozdělují daně na běžné a kapitálové, bez zdaňovacího období a daně s pravidelnou periodicitou, nebo na daně za a na zdaňovací období. Daně bez zdaňovacího období se vybírají pouze v případě, kdy nastane určitá událost. Příkladem může být daň z nabytí nemovitosti, která už se ovšem v ČR nevybírání. Daně s pravidelnou periodicitou se dále dělí na daně běžné a kapitálové. U běžné daně je základem toková veličina, u kapitálové daně stavová veličina. Běžná daň se počítá za zdaňovací období, to znamená, že základ daně se načítá celé zdaňovací období. Kapitálová daň se počítá na zdaňovací období, kdy se daň stanoví k určitému datu v průběhu zdaňovacího období (Vančurová a kol., 2020).

Dalším třídícím hlediskem je rozpočtové určení daně, tedy do jakého rozpočtu vybraná daň plyne. Rozeznávají se daně sdílené a svěřené. Sdílené daně plynou do více veřejných rozpočtů, daň svěřená se odvádí pouze do jednoho konkrétního rozpočtu (Hejduková, 2015).

Podle jednotky základu daně se daně rozdělují na specifické, ad valorem a daně bez vztahu k základu daně. Specifické daně jsou vyjádřeny podle množství jednotek daňového základu a do této kategorie patří daně spotřební. Pokud mají daně základ daně

vyjádřený v peněžních jednotkách, pak se jedná o daně ad valorem neboli daně hodnotové a příkladem jsou daně důchodové. Daně bez vztahu k základu daně se platí už jen z existence daňového subjektu (Lajtkepová, 2021).

OECD (2021, vlastní překlad) má vlastní klasifikaci daní, která je velmi důležitá pro mezinárodní srovnání. Daně rozdělují do 6 kategorií, každá skupina je označena čtyřmístným kódem. Každá skupina daní má ještě několik dalších podskupin. Klasifikace daní je následující:

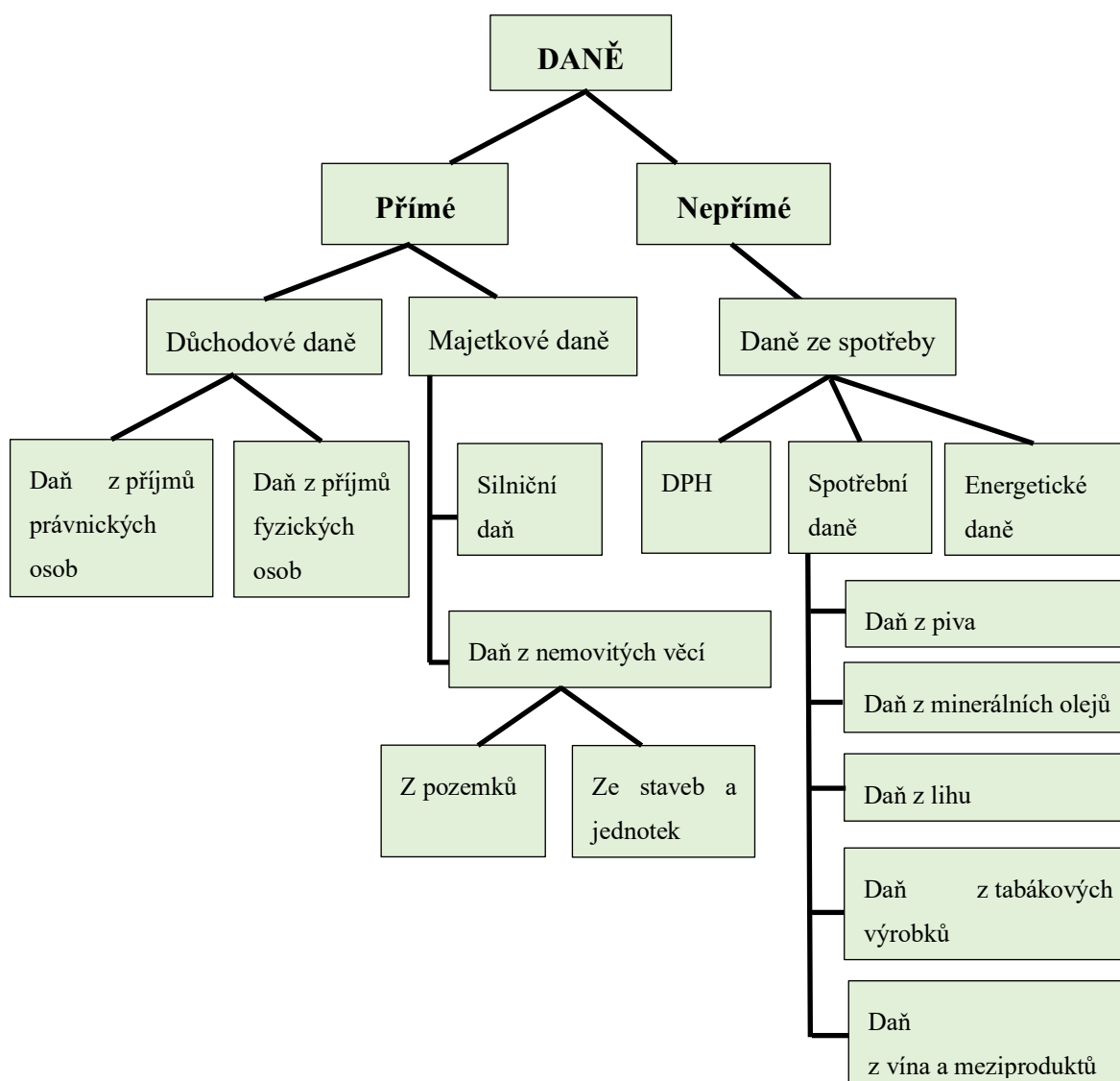
- 1000 - Daň z příjmů, zisků a kapitálových výnosů
- 2000 - Příspěvky na sociální zabezpečení
- 3000 - Daně ze mzdy a pracovní síly
- 4000 - Daně z majetku
- 5000 - Daně ze zboží a služeb
- 6000 - Ostatní daně

1.5 Daňová soustava ČR

Daňová soustava je označována také jako daňový systém. Vančurová a kol. (2020, str. 53) pracují s pojmem daňový systém a definují ho jako „souhrn všech daní, které se na daném území, zpravidla státním, vybírají. Daňový systém zahrnuje rovněž vztahy mezi jednotlivými daněmi a pravidla, podle kterých se daně vybírají.“

Daňový systém ČR tvoří několik daní, jejichž struktura je zobrazena na následující straně. Ze schématu je patrné, že se daně dělí na přímé a nepřímé. Přímé daně tvoří daně z příjmů a majetkové daně, které jsou tvořeny silniční daní a daní z nemovitých věcí. Dříve se do přímých daní řadila daň z nabytí nemovitosti, ale ta je od roku 2020 zrušena (Finanční správa, 2020). Mezi nepřímé daně se řadí daň z přidané hodnoty (DPH), energetické a spotřební daně. Existuje ještě daň z hazardních her, Vančurová a kol. (2020) ji řadí mezi ostatní daňové příjmy.

Obr. 1: Daňový systém ČR

Zdroj: Marková (2023); Šindelář & Müllerová (2022),
zpracováno autorkou

2 Způsoby podnikání v ČR

Historie podnikání sahá velmi daleko, první zmínky lze spatřit již v pravěku, postupem času se podnikání rozvíjelo více a více. Největší rozmach zažívá po roce 1989. Nyní je ovšem podnikání velkým trendem, důvodem jsou novější technologie, globalizace a snižování bariér.

Na začátku této kapitoly je vhodné vysvětlit základní pojmy týkající se podnikání. Mezi nejdůležitější termíny patří podnikání a podnikatel. Podnikáním se dle živnostenského zákona rozumí „soustavná činnost provozovaná samostatně, vlastním jménem, na vlastní zodpovědnost, za účelem dosažení zisku a za podmínek stanovených tímto zákonem.“ (§ 2 zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání). Definice obsahuje několik pojmů, které je třeba blíže vysvětlit. Soustavná činnost je činnost, která se pravidelně opakuje. Pokud je hospodářská činnost pouze jednorázová, pak se o podnikání nejedná. Na vlastní zodpovědnost znamená, že podnikatel nese veškeré riziko, které z podnikání plyne. Taušl Procházková a kol. (2017, str. 12) uvádí vlastní definici podnikání: „Podnikání by se mělo chápat jako příležitost ke sledování nových tržních možností a hledání nových podnětů. Podnikání přináší podněty pro provozovatele této činnosti, tj. pro podnikatele, kteří tyto podněty vyhledávají, vytvářejí a aplikují v praxi za účelem dosažení svých ekonomických cílů.“ Tato definice je odlišná od té předchozí, shodují se pouze v účelu podnikání.

Nový občanský zákoník pojem podnikání nedefinuje, ale pracuje s termínem podnikatel. Osobu podnikatele charakterizuje takto: „Kdo samostatně vykonává na vlastní účet a odpovědnost výdělečnou činnost živnostenským nebo obdobným způsobem se záměrem činit tak soustavně za účelem dosažení zisku, je považován se zřetelem k této činnosti za podnikatele. Za podnikatele se dále považuje osoba zapsaná v obchodním rejstříku, která má k podnikání živnostenské nebo jiné oprávnění podle jiného zákona.“ (§ 420 a 421 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník). Je vidět velká podobnost mezi definicí podnikání dle živnostenského zákona a podnikatelem dle občanského zákoníku. Základní pojmy jako jsou samostatnost, soustavnost, vlastní jméno, vlastní zodpovědnost a dosažení zisku jsou zahrnuty v obou definicích.

Podnikání v ČR je ovlivněno platnou legislativou. Mezi nejdůležitější patří:

- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník,

- Zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání,
- Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech,
- Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce,
- Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů.

Podnikání se dělí podle různých kritérií. V Evropské unii (EU) se používá klasifikace ekonomických činností (NACE). Struktura NACE obsahuje 4 různé úrovně. První úroveň se nazývá sekce, druhá oddíl, třetí skupina a poslední třída. Každá úroveň je označena několikamístným kódem. Podle tohoto kódu jsou pak ekonomické činnosti řazeny (Český statistický úřad [ČSÚ], 2020). Rozdělení ekonomických činností dle NACE využívá ve svých publikacích také OECD. Nejčastěji se podnikání třídí dle právní formy podnikání. Rozlišuje se podnikání právnických osob a podnikání fyzických osob, na které se tato práce podrobněji zaměřuje.

2.1 Podnikání fyzických osob

V literatuře se podnikání FO označuje také jako podnik jednotlivce. Hrdý & Krechovská (2016) uvádějí nízkou kapitálovou náročnost, podniky místního významu, financování podniku osobními financemi podnikatele nebo neomezené ručení celým majetkem podnikatele jako základní charakteristiky tohoto druhu podnikání. Osoba, která chce tímto způsobem podnikat, musí získat živnostenské nebo jiné oprávnění. K tomu je potřeba splnit všeobecné a zvláštní podmínky (Taušl Procházková a kol, 2017).

S podnikáním fyzických osob se pojí pojem osoba samostatně výdělečně činná (OSVČ). Ondřej a kol. (2019, str. 69) definují OSVČ jako „osobu uskutečňující ekonomickou činnost vlastním jménem na vlastní účet.“ S pojmem OSVČ pracuje také česká legislativa, zmínky lze najít v zákoně o daních z příjmů, v zákoně o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti nebo v zákoně o veřejném zdravotním pojištění.

Příkladem podnikání jako OSVČ je živnostník, podnikání v zemědělství, výkon umělecké nebo jiné tvůrčí činnosti nebo činnost znalců a tlumočnicků (Česká správa sociálního zabezpečení [ČSSZ], n.d.). OSVČ se může rozhodnout, zda podnikat na hlavní nebo vedlejší činnost. Oba typy činnosti se liší v odvodech na sociální a zdravotní pojištění. Osoba podnikající na vedlejší výdělečnou činnost je:

- Osoba, která je zaměstnaná;

- Osoba pobírající invalidní důchod;
- Osoba, které byl přiznán starobní důchod;
- Osoba, která má nárok na rodičovský příspěvek nebo peněžitou pomoc v mateřství;
- Osoba, která byla nezaopatřeným dítětem (§ 9 odstavec 6 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění).

Tento výčet není konečný, jsou uvedené jen nejčastější příklady situací, kdy je samostatná činnost vedlejší činností.

2.1.1 Živnost

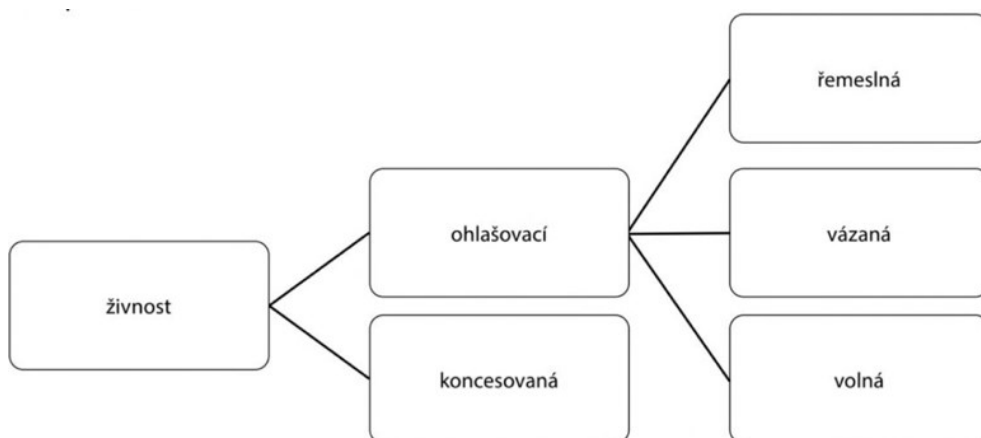
Definice živnosti se již objevila v předchozím textu, konkrétně při vysvětlení pojmu podnikání dle živnostenského zákona. Proto není nutné termín živnost znovu definovat.

K provozování živnosti je třeba získat živnostenské oprávnění. Je nutné splnit všeobecné podmínky – plnoletost, bezúhonnost a právní způsobilost a poté zvláštní podmínky, které souvisí s odbornou způsobilostí, například požadované vzdělání nebo praxe v oboru (Srpková a kol., 2020). Živnost lze provozovat prostřednictvím odpovědného zástupce, kdy podnikatel zvolí zástupce, který odpovídá za řádný provoz živnosti a za dodržování právních předpisů. Odpovědný zástupce musí splňovat všeobecné i zvláštní podmínky pro provozování živnosti (§ 11 odstavec 1 a 2 zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání).

Živnosti se rozdělují na 2 hlavní skupiny: živnosti ohlašovací a koncesované. Živnosti ohlašovací je možné dále rozčlenit na živnosti řemeslné, volné a vázané. K provozování řemeslné živnosti je potřebná odborná způsobilost, která se prokazuje například výučním listem nebo maturitou v oboru, absolvováním rekvalifikace nebo vykonáním 6leté praxe v oboru. Příkladem je truhlářství, zednictví, malířství nebo zlatnictví. Pro získání vázané živnosti je také nutná odborná způsobilost, která je blíže specifikovaná pro každou činnost v příloze živnostenského zákona. Příkladem vázané živnosti je provozování oční optiky, realitní zprostředkování nebo vedení účetnictví. U volné živnosti není požadovaná žádná odborná způsobilost. Jedná se například o provozování maloobchodu a velkoobchodu, fotografické nebo ubytovací služby (Doleček, 2022; zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání).

Koncesovaná živnost může být provozována pouze po udělení speciálního oprávnění, zvaného koncese. Příkladem je provozování cestovní kanceláře, střelnic a pohřebních služeb nebo služby soukromých detektivů (příloha č. 3 k zákonu č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání). V přílohách zákona o živnostenském podnikání lze nalézt seznam činností a k nim potřebný druh živností. Následující obrázek zobrazuje jednotlivé druhy živnosti, které jsou v předchozím textu popsány.

Obr. 2: Rozdělení živností

Zdroj: Vlachová (2020)

Za živnost se nepovažují některé činnosti, jedná se o práci lékařů, zubních lékařů, farmaceutů, veterinárních lékařů, advokátů, notářů, znalců, tlumočnicků nebo auditorů (Ondřej a kol., 2019). Tyto činnosti se řídí vlastní legislativou. Další činnosti, které nejsou živnostmi, jsou uvedeny v zákoně č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání.

2.2 Podnikání právnických osob

Druhou kategorií je podnikání právnických osob. Nejčastěji se objevuje podnikání prostřednictvím obchodních korporací, které jsou tvořeny obchodními společnostmi a družstvy. Obchodní společnost je veřejná obchodní společnost, komanditní společnost, společnost s ručením omezeným, akciová společnost, evropská společnost a evropské zájmové sdružení (§ 1 odstavec 1 a 2 zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích).

3 Daň z příjmů fyzických osob

Daň z příjmů se řadí mezi přímé a důchodové daně. Z pohledu další klasifikace se jedná o daň osobní, sdílenou, in rem, ad valorem, běžnou a počítanou za zdaňovací období.

Povinnost platit daň z příjmů se řídí zákonem č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, který je možné rozdělit na 2 velké skupiny: daň z příjmů fyzických osob (DPFO) a daň z příjmů právnických osob (DPPO). Zákon pravidelně prochází novelizací, například počátkem roku 2023 se změnila pravidla pro paušální daň nebo se zvýšil limit pro nutnost podání daňového přiznání. Zákon se skládá ze 7 částí, první část se zabývá zdaňováním příjmů fyzických osob, druhá příjmy právnických osob, třetí část řeší společná ustanovení pro právnické i fyzické osoby. Čtvrtá část je věnovaná zvláštním ustanovením pro vybírání daně z příjmů, část pátá řeší registrace k dani z příjmů, část šestá upravuje pravomoci vlády a ministerstva financí a poslední část obsahuje přechodná a závěrečná ustanovení (Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů).

Existují státy, ve kterých se daň z příjmů fyzických osob neplatí, Kubátová (2018) je označuje jako daňové oázy. Jedná se o země jako Bahamy, Bermudy, Bahrajn, Kajmanské ostrovy, Saudská Arábie nebo Kuvajt. V některých zemích se navíc neplatí ani DPPO. Důvodem nulové daně z příjmů v uvedených zemích je velká turistická atraktivita a dostatek ropných produktů.

Nyní budou postupně charakterizovány všechny daňové náležitosti týkající se daně z příjmu fyzických osob.

3.1 Poplatníci daně

Poplatníky DPFO jsou daňoví rezidenti ČR i daňoví nerezidenti. Daňovým rezidentem je fyzická osoba, která má na území ČR bydliště nebo se zde zdržuje alespoň 183 dní v příslušném kalendářním roce. Daňový rezident platí daň z příjmů z veškerých příjmů, to znamená, že dani podléhají příjmy z ČR i příjmy ze zahraničí. Zákon ovšem definuje jednu výjimku v oblasti rezidenství. Za rezidenta není považována osoba, která je v ČR za účelem léčení nebo studia, i když se v zemi zdržuje více než uvedených 183 dní. Daňový nerezident je fyzická osoba, která není považována za daňového rezidenta, to znamená, že nemá bydliště na území ČR ani se zde obvykle nezdržuje. Daňová

povinnost u nerezidentů je omezená, zdaňovány jsou pouze příjmy plynoucí ze zdrojů na území ČR (Marková, 2022).

3.2 Předmět daně

Předmět DPFO tvoří dle Dvořákové a kol. (2018) 5 skupin příjmů, jedná se o:

- § 6 - příjmy ze závislé činnosti,
- § 7 - příjmy ze samostatné činnosti,
- § 8 - příjmy z nájmu,
- § 9 - kapitálové příjmy,
- § 10 - ostatní příjmy.

Mezi příjmy z nájmu se řadí příjmy z nájmu movitých a nemovitých věcí. Kapitálové příjmy zahrnují nejčastěji úroky a dividendy. Ostatní příjmy tvoří například příjmy z příležitostných činností (Vančurová, 2017). Příjmy ze závislé a samostatné činnosti se bude tato práce zabývat později.

Předmětem daně naopak nejsou příjmy získané nabytím akcií, vypořádání společného jmění manželů, příjem au-pair nebo částka uhrazená zdravotní pojišťovnou (Dvořáková a kol., 2018).

Hnátek (2022) popisuje, jak předmět daně souvisí s výslednou daňovou povinností. Každý uvedený druh příjmů tvoří dílčí základ daně (DZD) a jejich součtem lze získat základ daně (ZD), ze kterého se vypočítá daň z příjmů FO. Pelech & Rindová (2020) doplňují, že příjmy mají peněžní i nepeněžní podobu.

3.3 Osvobození od daně

Příjmy osvobozené od daně se uvádějí v ustanovení § 4 a § 4a zákona o daních z příjmů (fyzické osoby). V § 6 až 10 je možné najít osvobozené příjmy pro specifický druh činnosti, například osvobození příjmů u závislé činnosti. Osvobozené příjmy se neuvádějí do daňového přiznání, ale vztahuje se na ně oznamovací povinnost. Tato povinnost se týká pouze příjmů vyšších než 5 000 000 Kč, oznámit se musí správci daně do konce lhůty pro podání daňového přiznání. Pokuty za neohlášení jsou vysoké, dosahují až 15 % z nabyté částky (Hnátek, 2022; Finanční správa, 2023a).

Vančurová a kol. (2020) rozdělují osvobozené příjmy do 5 odlišných skupin, jedná se o:

- některé bezúplatné příjmy,
- důchody a sociální transfery,
- některé příjmy z prodeje majetku,
- náhrady škody a pojistná plnění s výjimkami,
- některé výhry.

Bezúplatné příjmy zahrnují majetek získaný dědictvím, dary od příbuzných v přímé a vedlejší linii nebo příležitostné dary, které nepřesáhnou za zdaňovací období 15 000 Kč. Osvobozeny jsou dále sociální příjmy, mezi které se řadí dávky státní sociální podpory, nemocenského a zdravotního pojištění nebo studijní stipendia a různé příspěvky od nadací a spolků. Důchody jsou osvobozené jen částečně, a to ve výši 36násobku minimální mzdy, od roku 2023 se jedná o částku 622 800 Kč. Pokud by vyplacený důchod činil 690 000 Kč, pak by byla osvobozená částka 622 800 Kč a zbytek, tedy částka 67 200 Kč se musí zdanit (Vančurová a kol., 2020; Bureš, 2023a). Hnátek (2022) se zabývá podrobněji osvobozením příjmů z majetku. Popisuje, že příjem z prodeje rodinného domu nebo bytu je osvobozen, pokud v něm měl prodávající bydliště alespoň 2 roky před prodejem a pokud peníze využije k obstarání vlastní bytové potřeby. Osvobození se netýká majetku, který byl před prodejem součástí podnikání.

Je vidět, že osvobozených příjmů u fyzických osob je hned několik, Vančurová & Zídková (2019) doplňují, že až třetina příjmů domácností je osvobozena od daně z příjmů fyzických osob.

3.4 Nezdánitelná část základu daně

Od základu daně lze odečíst další položky a snížit tím výslednou daňovou povinnost. Uplatňují se v daňovém přiznání. Příkladem jsou dary, úroky z hypotéky, příspěvky na penzijní pojištění nebo darování krve.

Bezúplatná plnění (dary) lze odečíst od základu daně, ale maximálně 15 % ze základu daně. Výjimku tvoří zdaňovací období kalendářních let 2020 a 2021, za která lze v úhrnu odečíst nejvýše 30 % základu daně. Je stanovena minimální hranice, a to ve výši 1 000 Kč nebo 2 % ze základu daně. Jedná se o dary poskytnuté obcím, krajům, pořadatelům veřejných sbírek nebo právnickým osobám se sídlem v ČR na financování vědy, vzdělávání, výzkumu, kultury, školství, politických stran, ochrany a podpory mládeže,

zdravotnictví, ochrany zvířat, sportu nebo odstranění následků živelné pohromy (Marková, 2023).

Vzhledem k tomu, že Ukrajina není členem EU ani Evropského hospodářského prostoru (EHS), tak v roce 2022 vešel v platnost zákon, který osvobozuje dary Ukrajinské od daně z příjmů. Ustanovení se vztahuje na „bezúplatné plnění poskytnuté za účelem podpory obranného úsilí Ukrajiny, pokud příjemce bezúplatného plnění splňuje podmínky, za kterých lze od základu daně odečíst hodnotu bezúplatného plnění nebo bezúplatné plnění Ukrajinské, jejím územně správním celkům nebo právnickým nebo fyzickým osobám se sídlem nebo bydlištěm na území Ukrajiny, pokud příjemce bezúplatného plnění a účel bezúplatného plnění splňují podmínky, za kterých lze od základu daně odečíst hodnotu bezúplatného plnění. Za zdaňovací období roku 2022 lze od základu daně odečíst hodnotu bezúplatného plnění v úhrnu nejvýše 30 % ze základu daně.“ (§ 1 zákona č. 128/2022 Sb., o opatřeních v oblasti daní v souvislosti s ozbrojeným konfliktem na území Ukrajiny vyvolaným invazí vojsk Ruské federace).

Hnátek (2022) dále považuje za bezúplatné plnění odběr krve, který je oceněn částkou 3 000 Kč za jeden odběr. Pelech & Rindová (2020, str. 141) doplňují, že odběrem krve se rozumí „odběr složek krve, např. plazmy, krevních destiček nebo kostní dřeně, provedený v jeden den.“ Odečíst lze také odběr orgánu nebo krvetvorných buněk, a to shodně ve výši 20 000 Kč.

Úroky z úvěrů patří také mezi odčitatelné položky od základu daně. Jedná se především o úroky ze stavebního nebo hypotečního úvěru použité na financování bytových potřeb. Tato skutečnost se dokládá předložením úvěrové smlouvy nebo potvrzením banky o zaplacených úrocích. Bytovou potřebou se rozumí výstavba bytového nebo rodinného domu, koupě pozemku, údržba a změna stavby bytového a rodinného domu nebo vypořádání společného jmění manželů. Pokud se odpočet týká více zletilých osob, lze použít 2 způsoby vypořádání. Částku si odečte od základu daně pouze jedna osoba, nebo si částku rovným dílem odečte více osob. Limit od roku 2021 je 150 000 Kč ročně (Vybíhal & Přib, 2022).

Další odčitatelnou položku tvoří příspěvky na soukromé životní pojištění, penzijní připojištění se státním příspěvkem, penzijní pojištění a doplňkové penzijní spoření. Ve všech uvedených případech lze odečíst maximálně 24 000 Kč. U penzijního připojištění a doplňkového penzijního spoření je výpočet složitější z důvodu příspěvku

státu v maximální výši 1 000 Kč měsíčně. Z uvedeného důvodu lze odečíst pouze zaplacené příspěvky převyšující částku 12 000 Kč ročně. Na soukromé životní pojištění stát nepřispívá, proto lze odečíst pojistné zaplacené v plné výši, ovšem maximálně uvedených 24 000 Kč (Vančurová a kol., 2020; Marková, 2023).

Odečíst lze také příspěvky odborovým organizacím, nejvýše 1,5 % zdanitelného příjmu nebo 3 000 Kč. Další snižující položkou jsou úhrady za zkoušky ověřující výsledky dalšího vzdělávání, částka se uplatňuje v prokazatelné výši, maximálně však 10 000 Kč, u osoby se zdravotním postižením se maximální částka zvyšuje na 13 000 Kč, respektive 15 000 Kč (Pelech & Rindová, 2019; Marková, 2023).

Daňovou ztrátu lze také odečíst od základu daně. Vzniká, když výdaje přesáhnou příjmy, a to se může stát pouze při nájmu a při provozování samostatné činnosti. Podle Hnátka (2022) je možné ztrátu uplatnit až 2 roky zpětně nebo v následujících 5 letech.

3.5 Sazba daně a zdaňovací období

Sazba daně pro standardní příjmy činí 15 % ze základu daně, pro příjmy převyšující 48násobek průměrné mzdy se využívá sazba 23 %. Zdaňovacím obdobím daně z příjmů fyzických osob je kalendářní rok (Marková, 2023).

V zemích, které jsou součástí OECD, se zdaňování příjmů liší. V Rakousku se sazba daně liší pro každý interval dosažených příjmů. Například pro příjmy nižší než 11 000 EUR ročně je sazba 0 %, pro příjmy vyšší než 1 000 000 EUR za rok se sazba pohybuje na úrovni 55 %. Ve Francii je například daňové zatížení příjmů poměrně vysoké, využívá se 5 sazeb dle výše příjmu. Příjmy v rozmezí 10 225-26 070 EUR za rok se daní 11 %, pro příjmy vyšší než 160 336 EUR se používá sazba 45 %. Nutno dodat, že se jedná o souhrnné příjmy celé rodiny (OECD, 2022, vlastní překlad).

3.6 Sleva na dani

Slevy na dani se odečítají od již vypočtené daňové povinnosti. Daňoví poplatníci využívají například slevu na manželku, na invaliditu, na studenta, za umístění dítěte nebo slevu na poplatníka.

Sleva na poplatníka činí 30 840 Kč (Marková, 2023). Tato sleva se téměř každoročně mění, proto je nutné sledovat aktuální legislativu. Základní slevu na poplatníka může uplatnit každý daňový poplatník a sleva se uplatňuje vždy v celé výši. Pokud nejsou podmínky pro uplatnění nároku na slevu splněny pro celé zdaňovací období, lze ostatní

zmíněné slevy uplatnit poměrně (Vančurová & Zídková, 2019). Hnátek (2022) doplňuje, že základní slevu na poplatníka může uplatnit i daňový nerezident se zdanitelnými příjmy, osoba pobírající starobní důchod a student.

Pokud manžel nebo manželka nemá vlastní příjem vyšší než 68 000 Kč, lze využít slevu na manžela (manželku) ve výši 24 840 Kč, respektive dvojnásobek, pokud je manžel (manželka) držitelem průkazu ZTP/P. Do příjmů se nezahrnují dávky státní sociální podpory, dávky pěstounské péče s výjimkou odměny pěstouna, dávky osobám se zdravotním postižením, dávky pomoci v hmotné nouzi, příspěvek na péči, státní příspěvky na penzijní připojištění se státním příspěvkem a doplňkové penzijní spoření nebo stipendium poskytované studujícímu připravujícímu se na budoucí povolání. Za příjmy se naopak považují veškeré příjmy od zaměstnavatele, z podnikání, z nájmu, důchody, dávky nemocenského pojištění, náhrada mzdy při pracovní neschopnosti nebo podpora v nezaměstnanosti (Finanční správa, n.d.).

Sleva na invaliditu je stanovena ve dvou částkách. Základní sleva činí 2 520 Kč a uplatňuje ji poplatník, kterému je přiznán invalidní důchod pro invaliditu prvního a druhého stupně. Rozšířená sleva na invaliditu třetího stupně je vyměřena ve výši 5 040 Kč ročně. Sleva držiteli průkazu ZTP/P činí 16 140 Kč za rok (Marková, 2023).

Sleva na studenta lze uplatnit ve výši 4 020 Kč, a to po dobu, po kterou se poplatník soustavně připravuje na budoucí povolání. Slevu lze čerpat pouze do 26 let nebo do 28 let při studiu doktorského programu prezenční formou (Finanční správa, n.d.). Šubrt a kol. (2020) doplňují, kdy slevu na studenta nelze uplatnit. Jedná se o studium střední školy dálkovou nebo kombinovanou formou, pokud je poplatník výdělečně činný nebo pobírá podporu v nezaměstnanosti a v dalších případech stanovených zákonem č. 117/1995 Sb. o státní sociální podpoře. Následně popisují, že sleva se dokládá prohlášením nebo potvrzením od školy a nárok na slevu má poplatník naposledy v měsíci, kdy dosáhne stanoveného věku.

Sleva za umístění dítěte v předškolním zařízení, označovaná jako školkovné, se uplatňuje v prokazatelné výši výdajů. Maximálně lze uplatnit částku, která odpovídá minimální mzdě, za rok 2023 ve výši 17 300 Kč. Slevu může poplatník využít pouze, pokud žije s vyživovaným dítětem ve společné domácnosti. Za předškolní zařízení se považuje mateřská školka nebo podobná zařízení v zahraničí, zařízení služby péče o dítě v dětské

skupině nebo zařízení péče o dítě předškolního věku provozovaná na základě živnosti (Pelech & Rindová, 2020; Finanční správa, 2023c).

Daňový nerezident může od daňové povinnosti odečítat také slevy na dani. Měsíčně lze uplatnit pouze slevu na poplatníka a na studenta. Ostatní slevy může daňový nerezident také využívat, ale pouze za předpokladu, že podá daňové přiznání, je daňovým rezidentem členského státu EU nebo EHS a jeho úhrn příjmů v ČR činí alespoň 90 % všech jeho příjmů (Šubrt a kol., 2020).

3.7 Daňové zvýhodnění

Daňový rezident může uplatnit daňové zvýhodnění na vyživované děti žijící s ním ve společné domácnosti. Za vyživované dítě se považuje každé nezletilé dítě nebo dítě do 26 let, které se připravuje na budoucí povolání. Roční daňové zvýhodnění činí 15 204 Kč na první dítě, 22 320 Kč na druhé dítě a 27 840 Kč na třetí a další dítě (Marková, 2023).

Daňové zvýhodnění lze dle Šubrta a kol. (2020) uplatnit formou:

- Slevy na dani.
- Daňového bonusu.
- Slevy na dani a daňového bonusu.

Pokud poplatník využije daňové zvýhodnění formou slevy, pak snižuje svou daňovou povinnost, ale maximálně do výše daňové povinnosti. Když je daňové zvýhodnění vyšší než daňová povinnost, pak se jedná o daňový bonus. V tomto případě daňová správa daň poplatníkovi vrací. Daňový bonus lze uplatnit pouze, pokud příjmy ze samostatné a závislé činnosti dosáhnou alespoň šestinásobku minimální mzdy, za rok 2023 se jedná o částku 103 800 Kč. Daňový bonus musí být minimálně ve výši 100 Kč, maximální výše není stanovena. Daňové zvýhodnění na dítě lze uplatnit poměrově již daný kalendářní měsíc, ve kterém vznikl na zvýhodnění nárok. Pokud se dítě narodí v březnu, pak zvýhodnění poplatník uplatní za 10 měsíců (Vančurová a kol., 2020; Finanční správa, n.d.). Daňový nerezident může uplatňovat také daňové zvýhodnění, ale pouze za předpokladu, že je daňovým rezidentem státu EU nebo EHS a jeho příjmy na území ČR tvoří alespoň 90 % všech jeho příjmů (Finanční správa, n.d.).

Tabulka na následující straně shrnuje výše uvedené částky, které odpovídají slevám na dani a daňovému zvýhodnění.

Tab. 1: Slevy na dani a daňová zvýhodnění – roční (k 1. 1. 2023)

Typ slevy	Částka
Sleva na poplatníka	30 840 Kč
Sleva na manželku	24 840 Kč
Základní sleva na invaliditu (1. a 2. stupeň)	2 520 Kč
Rozšířená sleva na invaliditu	5 040 Kč
Sleva pro držitele průkazu ZTP/P	16 140 Kč
Sleva na studenta	4 020 Kč
Sleva za umístění dítěte	Prokazatelná výše, maximálně 17 300 Kč
Zvýhodnění na 1. dítě	15 204 Kč
Zvýhodnění na 2. dítě	22 320 Kč
Zvýhodnění na 3. a další dítě	27 840 Kč

Zdroj: Marková (2023), zpracováno autorkou

3.8 Výpočet daňové povinnosti

Tato podkapitola se zabývá výpočtem DPFO a ukáže provázanost a důležitost předchozích podkapitol. Na začátku jsou veškeré příjmy poplatníka, od kterých se odečítají příjmy, které nejsou předmětem daně z příjmů fyzických osob a dále příjmy osvobozené od daně. Tím se získají zdanitelné příjmy, které poté vstupují do základu daně. Následující tabulka zobrazuje výpočet zdaňovaných příjmů.

Tab. 2: Výpočet zdanitelných příjmů

Veškeré příjmy poplatníka
- Příjmy, které nejsou předmětem daně z příjmů
= Příjmy podléhající zdanění
- Osvobozené příjmy
= Zdaňované (Zdanitelné) příjmy

Zdroj: Vančurová a kol. (2020)

Nyní už jsou definovány příjmy ke zdanění, proto se přechází k určení základu daně. K tomu je nutné přiřadit zdanitelné příjmy k DZD. Pro připomenutí, dílčí základy daně tvoří příjmy ze závislé a samostatné činnosti, z kapitálového majetku, z nájmu a ostatní příjmy dle §10. Tvorba DZD je pro každý příjem odlišná. Součet všech dílčích základů daně tvoří pak celkový základ daně (Vančurová a kol. 2020). Následující tabulka vysvětluje, jak se vypočítají dílčí základy daně pro každý předmět daně.

Tab. 3: Výpočet dílčích základů daně

Typ příjmu	DZD
Příjmy ze závislé činnosti	= Příjmy
Příjmy ze samostatné činnosti	= Příjmy-výdaje
Příjmy z kapitálového majetku	= Příjmy
Příjmy z nájmu	= Příjmy-výdaje
Ostatní příjmy	= Příjmy

Zdroj: Hrubá Smržová a kol. (2020)

Od základu daně se odečítají nezdanitelné a odčitatelné položky, tím se získá základ daně po snížení, který se musí zaokrouhlit na stovky korun dolů. Ze sníženého základu daně se vypočítá již daňová povinnost, od které lze ještě odečítat slevy, daňová zvýhodnění a zaplacené zálohy (Dvořáková a kol., 2018). Tabulka zobrazuje výpočet daně ze základu daně.

Tab. 4: Výpočet daňové povinnosti ze základu daně

Základ daně
- Nezdanitelná část základu daně
= Základ daně po snížení
* Sazba daně
= Částka daně před slevami
- Slevy, daňová zvýhodnění a zaplacené zálohy
= Daňová povinnost (přeplatek nebo nedoplatek)

Zdroj: Vančurová a kol. (2020)

3.9 Daňové přiznání

Daňové přiznání je povinen podat každý poplatník, který dosahuje ročních zdanitelných příjmů 50 000 Kč, a dále každý poplatník, který uvedenou částku nepřesáhl, ale vykazuje daňovou ztrátu. Pokud má poplatník pouze příjmy ze závislé činnosti, pak daňové přiznání obvykle nepodává. Daňové přiznání musí podat každý daňový nerezident, který chce uplatnit slevy na dani. Další případy, kdy je nutné podávat daňové přiznání, jsou uvedeny v zákoně o daních z příjmů v § 38g (Marková, 2023).

Daňové přiznání je nutné odevzdat nejpozději do 3 měsíců po uplynutí zdaňovacího období, tedy do 3. 4. 2023. Pokud se přiznání podává elektronickou formou, termín je do 2. 5. 2023. Přiznání zpracované a podané daňovým poradcem musí být odevzdáno do 3. 7. 2023 (Bureš, 2023b).

3.10 Zálohy na daň

Zálohy na daň z příjmů se platí v průběhu zálohového období. Poplatník, jehož poslední známá daňová povinnost nepřekročila částku 30 000 Kč, zálohy vůbec neplatí. Zálohy také neplatí poplatník v paušálním režimu a poplatník, který má pouze příjmy ze zaměstnání, protože za zaměstnance odvádí zálohy zaměstnavatel. Pokud poplatníkova naposledy známá daňová povinnost překročila částku 30 000 Kč, ale nepřesáhla 150 000 Kč, pak platí dvě zálohy ve výši 40 % poslední známé daňové povinnosti. Poplatník, jehož poslední známá daňová povinnost přesáhla částku 150 000 Kč, platí 4 zálohy ve výši 25 % (Marková, 2022).

Nyní jsou popsány veškeré důležité náležitosti daně z příjmů fyzických osob. Další dvě podkapitoly se zabývají podrobněji zdaňováním příjmů ze samostatné a závislé činnosti.

3.11 Zdanění příjmů u samostatné činnosti

Podnikáním a charakteristikou samostatné činnosti se zabývá druhá kapitola této bakalářské práce, proto se následující text zaměřuje pouze na zdaňování příjmů. Při zahájení podnikání jako OSVČ je nutné podat přihlášku k registraci k dani z příjmů, kterou lze podat současně s registrací k provozování živnosti (Mečířová, 2021). Daňový rezident je povinen se registrovat k dani z příjmů do 15 dnů od dne, kdy začal vykonávat činnost, která bude zdrojem příjmů nebo ode dne, kdy přijal příjem ze samostatné

činnosti. Daňový nerezident se musí registrovat v případě, když začal na území ČR vykonávat výdělečnou činnost, přijal příjem ze samostatné činnosti na území ČR, vznikla stálá provozovna v ČR, nebo získal povolení vykonávat výdělečnou činnost. Registrovat se k dani z příjmů nemusí poplatník, jehož příjmy nejsou předmětem daně, jsou od daně osvobozené, nebo je z nich daň vybírána srážkou (Finanční správa, 2023b).

3.11.1 Příjmy ze samostatné činnosti

Za příjmy ze samostatné činnosti se považují příjmy ze zemědělské výroby, lesního a vodního hospodářství, příjmy plynoucí ze živnostenského podnikání, příjmy plynoucí z jiného podnikání, jako je např. činnost lékařů, advokátů, zalců nebo tlumočnicků. Dále se jedná o příjmy z přijatých podílů společníků veřejné obchodní společnosti a komplementářů, příjem z poskytnutí nebo užití práv z průmyslového vlastnictví nebo autorských práv, příjmy z nájmu majetku zařazeného v obchodním majetku nebo příjmy z nezávislého povolání (Dvořáková a kol., 2018).

3.11.2 Základ daně

Základ daně tvoří rozdíl příjmů a výdajů na dosažení, zajištění a udržení příjmů (Vančurová a kol., 2020). Stanovení výše výdajů není přitom snadná záležitost, lze zvolit více způsobů uplatňování výdajů. Podnikatel může zvolit prokazování výdajů ve skutečné výši, nebo výpočet výdajů stanovených procentem z příjmů. Pokud zvolí prokazování výdajů ve skutečné výši, pak musí vést daňovou evidenci nebo účetnictví. V poslední kapitole jsou oba typy stanovení výdajů porovnány a je posouzena jejich výhodnost pro poplatníka.

3.11.3 Daňová evidence a vedení účetnictví

Vančurová a kol. (2020, str. 193) definují daňovou evidenci jako „soubor záznamů poplatníka o příjmech a výdajích v rámci samostatné činnosti.“ Cílem daňové evidence je poskytování údajů potřebných ke stanovení základu daně. Eviduje záznamy o příjmech, pohledávkách, vynaložených výdajích, hmotném majetku nebo tvorbě rezerv na opravy majetku. Daňová evidence je méně administrativně náročná, zabývá se pouze peněžními toky, které souvisí s podnikáním a zachycuje majetek a dluhy podnikatele. Příjmy tvoří příjmy peněžní i nepeněžní a také příjmy dosažené směnou. Výdaje jsou tvořeny skutečným odlivem peněžních prostředků a veškerými nepeněžními výdaji vynaloženými

na dosažení, zajištění a udržení příjmů, které snižují základ daně (Dušek & Sedláček, 2022).

Zákon o daních z příjmů pracuje s pojmem obchodní majetek. Jedná se o část majetku poplatníka, který slouží k podnikatelské činnosti. Například o odpisy hmotného majetku lze snížit základ daně a tím i konečnou daňovou povinnost (Vančurová a kol., 2020). Druhým způsobem, jak evidovat výdaje, je vedení účetnictví. Hauzarová (2016) pracuje s definicí, která účetnictví chápe jako „písemné zaznamenávání informací o hospodářských jevech podniku, a to v peněžních jednotkách.“ Účetnictví je mnohem komplikovanější a obtížnější než vedení daňové evidence. Účetnictví musí vést osoba, jejíž obrat přesáhl 25 000 000 Kč za minulý rok. Dále také fyzické osoby, které jsou zapsány v obchodním rejstříku. Účetnictví může vést také osoba, které tuto povinnost zákon nenařizuje (Průvodce podnikáním, 2021).

Lze pozorovat rozdíly mezi daňovou evidencí a vedením účetnictví. Daňová evidence se řídí zákonem o daních z příjmů, účetnictví upravuje zákon o účetnictví. Daňová evidence pracuje s příjmy a výdaji, ale u účetnictví je pro určení základu daně podstatný výsledek hospodaření, který se vypočítá jako rozdíl výnosů a nákladů (Prátová, 2022). Posledním rozdílem je náročnost vedení záznamů, daňová evidence je administrativně mnohem jednodušší než vedení účetnictví.

Fyzická osoba může přejít z daňové evidence na účetnictví zcela dobrovolně, nebo jí to v určitých případech stanoví zákon. Podnikatel je povinen upravit základ daně, a to ve zdaňovacím období, ve kterém bylo zahájeno vedení účetnictví. ZD se zvýší o hodnotu zásob, cenin, poskytnutých záloh a pohledávek a sníží se o hodnotu přijatých záloh a dluhů. Při přechodu z vedení účetnictví na daňovou evidenci se postupuje obdobně, základ daně se zvyšuje o hodnotu dluhů, přijatých záloh a zůstatky účtů 383, 384 a 389. ZD se snižuje o hodnotu pohledávek, zásob, cenin, poskytnutých záloh a účtů číslo 381, 382, 385 a 388 (Dvořáková a kol., 2018).

3.11.4 Výdaje na dosažení, zajištění a udržení příjmů

V předchozím textu se objevila zmínka o výdajích na dosažení, zajištění a udržení příjmů. Jedná se o výdaje (náklady) podnikatele, které snižují výslednou daňovou povinnost.

Mezi výdaje na dosažení, zajištění a udržení příjmů patří odpisy hmotného majetku, zůstatková cena hmotného majetku, pojistné hrazené poplatníkem, členské příspěvky, nájemné, finanční leasing za splněných podmínek, daň z nemovitých věcí, výdaje

na pracovní cesty nebo škody vzniklé v důsledku živelních pohrom a další dle § 24 zákona o daních z příjmů (Marková, 2022). Dále se do této skupiny řadí nákup materiálu, zboží, kancelářských a hygienických služeb, spotřeba energie, účetní, daňové nebo právní služby nebo mzdy. Výdaj musí přímo souviset s dosahovaným příjmem (Solitea, 2022). Hnátek (2022) uvádí další příklady daňově účinných nákladů, jedná se například o náklady na vzdělání, pracovní oblečení, náklady na pracovní prostředky nebo výdaje na reklamu. Některé představené výdaje jsou daňově uznatelné pouze při splnění určitých podmínek, například reklamní a propagační předměty je nutné označit obchodním logem nebo značkou a pořizovací cena nesmí přesáhnout 500 Kč (Hnátek, 2022).

Naopak technické zhodnocení, daň z příjmů FO a PO, výdaje na reprezentaci, zejména výdaje na pohoštění, občerstvení a dar, výdaje na osobní potřebu poplatníka, příspěvky zaměstnancům na kulturu, sportovní akce, tištěné knihy nebo rekreaci, pojistné na sociální a zdravotní pojištění OSVČ nebo hodnota nealkoholických nápojů se nepovažují za daňově uznatelné (Marková, 2022).

3.11.5 Výdaje stanovené procentem

Druhou možností vykazování výdajů jsou výdaje stanovené procentem neboli paušální výdaje. Výhody tvoří nižší náklady na zaznamenávání výdajů a nižší riziko při daňové kontrole. Pro každý druh příjmů je stanovena sazba a absolutní limit. Marková (2022, str. 14) uvádí následující sazby:

- 80 % - příjmy ze zemědělské výroby, lesního a vodního hospodářství a příjmy ze živnostenského řemeslného podnikání, maximální částka 1 600 000 Kč;
- 60 % - ostatní příjmy ze živnostenského podnikání, nejvýše lze uplatnit 1 200 000 Kč;
- 30 % - příjmy z nájmu majetku zařazeného v obchodním majetku, maximálně do částky 600 000 Kč;
- 40 % - ostatní příjmy ze samostatné činnosti, nejvýše lze uplatnit 800 000 Kč.

Pokud se využívá uplatnění paušálních výdajů, pak se předpokládá, že v celkové částce výdajů jsou zahrnuty všechny vynaložené výdaje, tedy i odpisy hmotného majetku. Podnikatel je povinen vést pouze záznamy o příjmech a evidenci pohledávek souvisejících se samostatnou činností (Hnátek, 2022). Výdaje stanovené procentem

z příjmů má možnost využívat i poplatník, který je zapsaný v obchodním rejstříku (Vančurová & Zídková, 2019).

Pro každé zdaňovací období se může poplatník rozhodnout, zda zvolí skutečné nebo paušální výdaje. Pokud změní způsob uplatňování výdajů, musí upravit základ daně předchozího zdaňovacího období. Při přechodu z daňové evidence na paušální výdaje se musí zvýšit ZD o hodnotu nespotřebovaných zásob, pohledávek a o výši nespotřebované rezervy a snížit o hodnotu dluhů. Při přechodu z paušálních výdajů na daňovou evidenci stačí zvýšit základ daně pouze o hodnotu pohledávek (Vančurová & Zídková, 2019). Pokorná (2022) se zabývá změnou uplatňování výdajů zpětně. Tvrdí, že změnu ze skutečných výdajů na paušální je možné provést prostřednictvím dodatečného daňového přiznání, ale změnu z paušálních výdajů na skutečné již provést zpětně nelze.

Paušální výdaje nemohou uplatňovat všichni poplatníci. Vyloučení jsou členové sdružení bez právní subjektivity, kde si členové nerozdělují příjmy a výdaje rovným dílem a poté poplatníci, kteří mají příjmy ze spoluvlastnictví majetku, pokud si příjmy a výdaje nerozdělují podle spoluvlastnických podílů (Procházka, 2023).

Hnátek (2022) dále upozorňuje na fakt, že paušální výdaje jsou v ČR zřejmě nejčastěji používaným způsobem stanovení výdajů v rámci samostatné činnosti. Vančurová & Zídková (2019) doplňují, že stanovené sazby paušálních výdajů jsou nejvyšší na světě a poukazují na skutečnost, že v Německu či Polsku, nelze paušální výdaje uplatnit.

3.11.6 Paušální daň

Paušální daň nabyla účinnosti 1. 1. 2021 a mezi její hlavní znaky dle finanční správy (n.d.) patří vstřícnost k poplatníkům, nižší administrativní nároky, paušalizace tří plnění do jedné platby, splnění povinnosti bez nutnosti podávat daňové přiznání a omezení nejistoty při finanční kontrole.

Poplatníkem v paušálním režimu se nemůže stát každá fyzická osoba, je nutné splnit určité podmínky. Musí se jednat o osobu samostatně výdělečně činnou s příjmy nepřevyšujícími 2 000 000 Kč, která není plátcem DPH ani společníkem veřejné obchodní společnosti a komplementářem komanditní společnosti, není dlužníkem a k prvnímu dni rozhodného zdaňovacího období nemá příjmy ze závislé činnosti (Marková, 2023).

K paušální dani se musí poplatník přihlásit, aby mohl paušální daň využívat. Oznámení je poplatník povinen podat do desátého dne rozhodného zdaňovacího období, to znamená, že pokud chce poplatník od 1. 1. 2023 vstoupit do paušálního režimu, pak musí tuto skutečnost oznámit finanční správě nejpozději 10. 1. 2023. U začínajících podnikatelů je lhůta 10 dní od zahájení podnikatelské činnosti (Finanční správa, n.d.). V oznámení vstupu do paušálního režimu je povinen poplatník sdělit své identifikační a kontaktní údaje a informace o důchodovém a veřejném zdravotním pojištění (Hnátek, 2022).

Paušální daň se platí formou měsíčních záloh, které dle Hnátky (2022) obsahují platby na:

- Zdravotní pojištění.
- Pojistné na sociální zabezpečení.
- Daň z příjmů fyzických osob.

S účinností od 1. 1. 2023 se zavádí 3 pásma, která jsou odvozená od výše příjmů OSVČ a uplatnitelného výdajového paušálu. První pásmo tvoří OSVČ s příjmy do 1 000 000 Kč, dále osoby samostatně výdělečně činné s ročními příjmy do 1 500 000 Kč, pokud alespoň tři čtvrtiny těchto příjmů jsou příjmy, na které lze uplatnit 60% nebo 80% výdajový paušál a osoby s ročními příjmy do 2 000 000 Kč, pokud k alespoň 75 % příjmů lze uplatnit 80% výdajový paušál. Druhé pásmo se týká OSVČ s ročními příjmy do 1 500 000 Kč, které nespádají do prvního pásma, a dále osoby s ročními příjmy do 2 000 000 Kč, pokud alespoň 75 % tvoří příjmy, na které lze uplatnit paušální výdaje ve výši 80 % či 60 %. Třetí pásmo je určeno pro OSVČ s ročními příjmy do 2 000 000 Kč, které se nevejdou do nižšího pásma (Finanční správa, n.d.). Následující tabulka zobrazuje výši paušální zálohy, daně z příjmů, pojistného na důchodové a zdravotní pojištění dle pásma, do kterého OSVČ spadá.

Tab. 5: Měsíční výše paušální daně (k 1. 1. 2023)

	Celková paušální záloha	Daň z příjmů	Důchodové pojištění	Zdravotní pojištění
1. pásmo	6 208 Kč	100 Kč	3 386 Kč	2 722 Kč
2. pásmo	16 000 Kč	4 963 Kč	7 446 Kč	3 591 Kč
3. pásmo	26 000 Kč	9 320 Kč	11 388 Kč	5 292 Kč

Zdroj: Weiss (2022)

Rozhodnutí, zda uplatňovat výdaje ve skutečné výši, nebo využít paušální výdaje či paušální daň, je zcela na každém podnikateli. Vždy záleží na konkrétní situaci

poplatníka. Průvodce podnikáním (2022) radí podnikatelům, které konkrétní parametry mají při rozhodování zvážit. Jedná se o výši příjmů a výdajů podnikatele, zda poplatník uplatňuje daňové slevy, zvýhodnění nebo nezdanitelné části základu daně. Tabulka názorně porovnává jednotlivé metody zdanění příjmů u samostatné činnosti.

Tab. 6: Porovnání jednotlivých metod zdanění příjmů

Parametr	Paušální daň	Paušální výdaje	Daňová evidence
Hlavní podmínky	Roční příjem do 2 000 000 Kč	Maximální limity	Žádné
Evidence příjmů	Ano	Ano	Ano
Evidence výdajů	Ne	Ne	Ano
Administrativa	Žádná	Nízká	Střední
Daňové přiznání	Nepodává se	Podává se	Podává se
Uplatnění slev	Ne	Ano	Ano
Vhodné pro	OSVČ, kteří nechtějí řešit papírování a nemají mnoho slev k uplatnění	Živnostníky s nízkými skutečnými výdaji	Podnikatele s vysokými skutečnými výdaji

Zdroj: Jake & James (2022)

Ostatní daňové náležitosti, jako osvobození od daně, nezdanitelná část základu daně nebo slevy a daňová zvýhodnění, se řídí obecným nařízením, které je popsáno v předchozím textu.

3.12 Zdanění příjmů u závislé činnosti

Na úvod je vhodné vysvětlit význam slova závislá práce a další související pojmy. Poté se práce zaměří na zdaňování příjmů pocházejících ze závislé činnosti.

Závislá práce zobrazuje „osobní nebo hospodářskou závislost zaměstnance na zaměstnavateli.“ (Brůha a kol., 2020, str. 70). Dalšími znaky závislé práce jsou vztah podřízenosti zaměstnance a nadřízenosti zaměstnavatele, osobní výkon práce podle pokynů zaměstnavatele, jeho jménem, práce je konána za mzdu, plat nebo odměnu v pracovní době, na náklady zaměstnavatele a na jeho odpovědnost (Brůha a kol., 2020). Za závislou práci se považuje také práce zprostředkovaná agenturou. V souvislosti se závislou prací vznikají pracovní právní vztahy, které tvoří pracovní poměr vzniklý pracovní smlouvou a dohodami o pracích konaných mimo pracovní poměr, což je dohoda o provedení práce nebo o pracovní činnosti (Šubrt a kol., 2020).

3.12.1 Příjmy ze závislé činnosti

Předmětem zdanění jsou příjmy plynoucí ze současného nebo dřívějšího pracovněprávního, služebního nebo členského poměru a plnění v podobě funkčního požitku. Dále se jedná o příjmy za práci člena družstva, společníka společnosti s ručením omezeným nebo komanditisty komanditní společnosti a také odměny likvidátorů a členů orgánu právnické osoby (Finanční správa, n.d.). Za příjmy jsou považovány pravidelně vyplácené mzdy i nepravidelné odměny a prémie, příjmy vyplácené ze zákona i bez právního nároku nebo příjmy plynoucí zaměstnanci nebo jiné osobě, která má na ně ze zákona nárok (Pelech & Rindová, 2020). Šubrt a kol. (2020) doplňují, že se příjmy rozumí peněžní i nepeněžní plnění.

Předchozí text obsahuje pojem funkční požitky, jedná se o funkční platy a jiná plnění poskytovaná ve spojení se současným či minulým výkonem funkce nebo odměny za výkon funkce. Funkční požitky jsou předmětem daně z příjmů. Za funkční požitky se nepovažují příjmy znalců, tlumočnicků nebo zprostředkovatelů kolektivních sporů (Vybíhal & Příb, 2022).

Předmětem daně z příjmů ze závislé činnosti nejsou náhrady cestovních výdajů, hodnota ochranných pracovních prostředků a stejnokrojů nebo zálohy poskytnuté zaměstnanci od zaměstnavatele (Šubrt a kol., 2020). Dále je několik příjmů od daně úplně osvobozeno. Například nepeněžní plnění na odborný rozvoj zaměstnanců, hodnota stravování a nealkoholických nápojů ke spotřebě na pracovišti nebo příspěvky zaměstnavatele na penzijní pojištění a připojištění v maximální výši 50 000 Kč a další případy uvedené v zákoně o daních z příjmů v § 6, odstavci 9 (Marková, 2023).

3.12.2 Základ daně a zálohy na daň

Základ daně tvoří pouze příjmy ze závislé činnosti (Marková, 2022). V průběhu zdaňovacího období odvádí zaměstnavatel měsíční zálohy na daň z příjmů. Při výpočtu daňové povinnosti je klíčové, zda zaměstnanec podepsal u zaměstnavatele prohlášení k dani. Pokud prohlášení u daného zaměstnavatele podepsal, pak může využívat slevy a daňová zvýhodnění. Prohlášení smí zaměstnanec podepsat pouze u jednoho plátce najednou. Záloha na daň z příjmů ve výši 15 % (pro příjmy přesahující 4násobek průměrné mzdy 23 %) se vypočte ze základu pro výpočet zálohy, zaokrouhleného do 100 Kč na celé koruny nahoru a nad 100 Kč na celé stokoruny nahoru. Poté lze ještě

zálohu na daň snížit o daňové slevy a zvýhodnění u poplatníka, který podepsal prohlášení k dani z příjmů (Vybíhal & Příb, 2022).

Zaměstnanec má právo požádat zaměstnavatele o roční zúčtování záloh a daň se poté vypočte z celoročního dílčího základu daně. Výhodou pro zaměstnance je, že v ročním zúčtování mohou uplatnit nezdavitelnou část základu daně, veškeré daňové slevy a zvýhodnění a tím snížit svou výslednou daňovou povinnost (Finanční správa, n.d.).

4 Praktická aplikace daňového zatížení příjmů zaměstnance a OSVČ

Při zpracování této kapitoly se vychází z údajů obsažených v předchozích kapitolách, především z kapitoly třetí, která pojednává o dani z příjmů fyzických osob. Cílem kapitoly je komparovat daňové zatížení příjmů v oblasti daně z příjmů u osob vykonávajících závislou nebo samostatnou činnost. Jsou namodelovány praktické příklady a výpočty jsou provedeny za zdaňovací období roku 2023.

Tato kapitola je rozdělena na 5 dílčích podkapitol, které na sebe navazují. První podkapitola srovnává závislou a samostatnou činnost z různých pohledů, druhá pojednává o uplatnění výdajů v rámci samostatné činnosti. Třetí podkapitola se týká pouze zdaňování příjmů ze závislé činnosti, čtvrtá obsahuje souhrnné příklady na srovnání daně z příjmů obou uvedených činností a poslední podkapitola obsahuje shrnutí řešené problematiky.

4.1 Obecné srovnání závislé a samostatné činnosti

Zaměstnanec uskutečňuje ekonomickou činnost pro svého zaměstnavatele a na jeho náklady. Dbá pokynů a příkazů zaměstnavatele, za svou práci dostává plat nebo mzdu. Lze tedy říct, že zaměstnanec má jistotu práce a následného příjmu. Práva a povinnosti zaměstnanců i zaměstnavatelů upravuje zákoník práce, který stanovuje například možnosti ukončení pracovního poměru, práci přesčas nebo čerpání dovolené. Pracovní doba zaměstnance se řídí rozhodnutím zaměstnavatele. Práci musí zaměstnanec vykonávat osobně, v případě úrazu na pracovišti má nárok na odškodnění. Při pracovní neschopnosti pobírá náhradu mzdy a následně dávky nemocenského pojištění (Parlamentní listy, 2015). Daň z příjmů za zaměstnance odvádí jeho zaměstnavatel formou záloh a zaměstnanec má právo požádat svého zaměstnavatele o roční zúčtování daně z příjmů, ve kterém uplatní nezdánitelné části základu daně, slevy na dani a daňová zvýhodnění. Sazba daně z příjmů je shodná pro závislou i samostatnou činnost, pohybuje se na úrovni 15 % a 23 % pro nadstandardní příjmy. Daň se vypočítá ze základu daně, který je u závislé činnosti tvořen pouze příjmy. Zdravotní pojištění a pojistné na sociální zabezpečení platí zaměstnanec i zaměstnavatel a zaměstnanec nemá žádné administrativní povinnosti, které souvisí s jeho celkovými odvody, protože tato povinnost přechází na zaměstnavatele.

Osoba samostatně výdělečně činná pracuje sama na sebe, veškerou práci si organizuje podle svých zájmů a možností. Může vykonávat práci na hlavní nebo vedlejší činnost. Na rozdíl od závislé činnosti, která je řízena zákoníkem práce, nejsou práva a povinnosti OSVČ upraveny v jednotné legislativě. Zmínky lze najít například v občanském zákoníku nebo v živnostenském zákoně. Osoba samostatně výdělečně činná nemá pevně stanovenou pracovní dobu ani nárok na placenou dovolenou. Pokud nemá sjednáno vlastní pojištění, pak nemá nárok na odškodnění v případě úrazu. Když je OSVČ účastna nemocenského pojištění, pak má nárok od 15. dne pobírat dávky při pracovní neschopnosti. Veškerou práci si musí OSVČ zajišťovat sama a nese také veškeré náklady, které pak promítá do cen služeb nebo produktů (Parlamentní listy, 2015).

Daň z příjmů se u samostatné činnosti vypočítá z rozdílu příjmů a výdajů, které se uplatňují několika způsoby. Zdravotní pojištění si OSVČ musí platit sama a výše pojistného na sociální zabezpečení se odvíjí dle toho, zda osoba pracuje na vedlejší nebo hlavní činnost. Velkou nevýhodou samostatné činnosti je skutečnost, že veškeré náležitosti týkající se povinných odvodů z provozování činnosti si musí podnikatel hlídat a zabezpečovat sám. Následující tabulka přehledně porovnává výhody a nevýhody závislé a samostatné činnosti, které jsou popsány v předchozím textu.

Tab. 7: Porovnání závislé a samostatné činnosti

Aspekt	Zaměstnanec	OSVČ
Zvláštní právní ochrana	Ano, zákoník práce	Ne
Možnost rozvržení pracovní doby	Stanoví zaměstnavatel	Ano
Osobní výkon práce	Ano	Ne
Úraz	Nárok na odškodnění	Ne
Dovolená	Nárok ze zákona	Ne
Nárok na dávky při pracovní neschopnosti	Ano, od 1. dne	Od 15. dne
Zajišťování práce	Ne - zaměstnavatel	Ano
Náklady spojené s výkonem práce	Nese zaměstnavatel	Nese sama
Nárok na minimální mzdu	Ano	Ne
Administrativní povinnosti	Plní zaměstnavatel	Nese sama

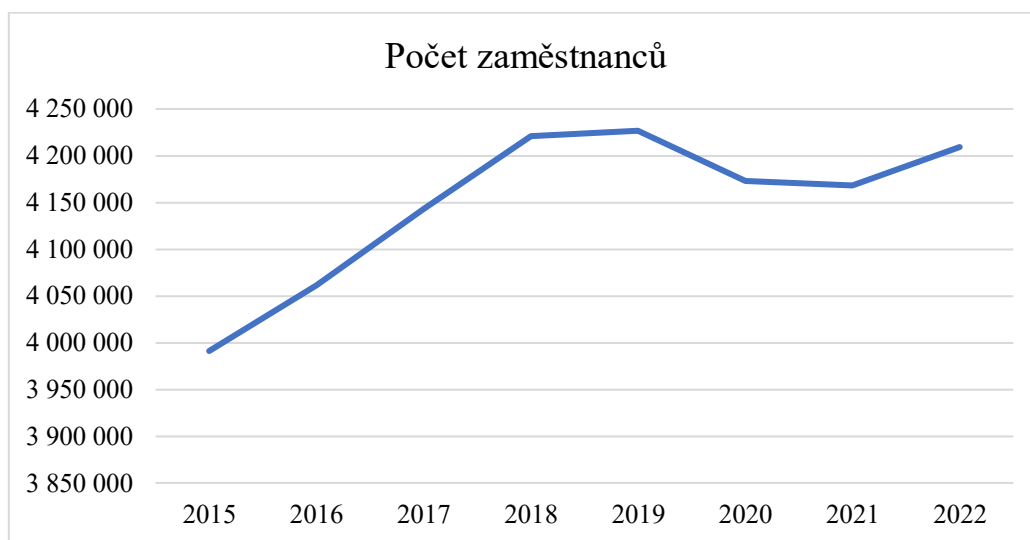
Zdroj: Parlamentní listy (2015)

4.1.1 Porovnání počtu zaměstnanců a OSVČ

Porovnání počtu zaměstnanců a OSVČ se vztahuje k období roků 2015-2022. Statistiky pro rok 2023 nejsou k dispozici, proto se vychází z počtů zaměstnanců z roku 2022.

Data, zachycující počet zaměstnanců v jednotlivých letech, pochází z webových stránek Českého statistického úřadu. Od roku 2015 lze pozorovat nárůst v počtu zaměstnanců, graf dosáhl maxima v roce 2019, kdy činil počet zaměstnanců přes 4 225 000 osob. Poté se až do roku 2021 počet zaměstnanců snižoval, příčinu lze shledat v pandemii Covid-19. Následně se počet zaměstnanců opět zvýšil a v roce 2022 bylo zaměstnáno 4 209 500 osob. Nutno dodat, že data pracují s fyzickými osobami, což znamená, že se do této statistiky započítávají zaměstnanci s kratší pracovní dobou, tedy i osoby pracující na zkrácený úvazek. Následující graf znázorňuje vývoj počtu zaměstnanců od roku 2015.

Obr. 3: Vývoj počtu zaměstnanců

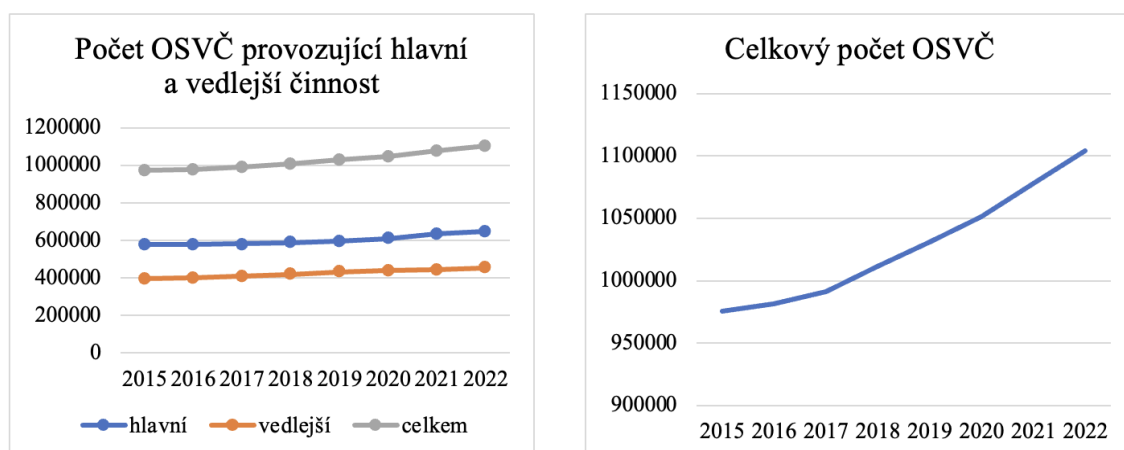

Zdroj: ČSÚ (2023), vlastní zpracování

Grafy na následující straně se týkají osob samostatně výdělečně činných. Jak už je zmíněno v předchozím textu, OSVČ může provozovat hlavní nebo vedlejší činnost a jejich počet znázorňuje graf vlevo. Z grafu lze zjistit, že více než půl miliónů osob pracuje na hlavní činnost, zatímco vedlejší činnost provozuje průměrně 420 000 osob. Graf vpravo zaznamenává vývoj celkového počtu osob samostatně výdělečně činných. V roce 2015 činil počet uvedených osob pod 1 000 000, postupem času se množství podnikajících fyzických osob začalo prudce zvyšovat, v současné době lze najít přes 1 100 000 osob samostatně výdělečně činných. Stoupající tendenci počtu

OSVČ si lze vysvětlit mnoha způsoby. Mezi nejvíce pravděpodobné příčiny zvyšování počtu OSVČ patří snižování administrativní zátěže související s povinnými odvody podnikatele nebo snížení daňového zatížení osob samostatně výdělečně činných zavedením paušální daně.

Obr. 4: Vývoj počtu OSVČ

Zdroj: ČSSZ (2023), vlastní zpracování

Na rozdíl od zaměstnanců, celkové počty osob samostatně výdělečně činných rostou po celé zvolené období. Může se zdát, že pandemie Covid-19 podnikání fyzických osob téměř nezasáhla, ale dle autorky tomu tak není. Mnoho osob s podnikáním skončilo, ale více lidí začalo nově podnikat, proto se celkový počet OSVČ neustále zvyšuje. Dále je z grafů možné vyčíst, že v ČR je evidováno přes 4 200 000 zaměstnanců a 1 100 000 OSVČ, počet zaměstnanců je téměř čtyřikrát větší než počet osob samostatně výdělečně činných.

4.2 Uplatňování výdajů osob samostatně výdělečně činných

V této části je blíže vysvětleno uplatňování výdajů OSVČ. Jsou namodelovány 4 fiktivní osoby samostatně výdělečně činné. OSVČ č. 1 a OSVČ č. 2 mají shodný roční příjem, a to ve výši 1 480 000 Kč. Zatímco OSVČ č. 1 vykazuje skutečné roční výdaje 1 250 000 Kč, tak OSVČ č. 2 má výdaje pouze 345 000 Kč. Druhá dvojice osob vykazuje roční příjem ve výši 795 000 Kč, kdy OSVČ č. 3 má skutečné výdaje 650 000 Kč a OSVČ č. 4 výdaje ve výši 120 000 Kč.

Výše příjmů i skutečných výdajů je vybrána na uvedené úrovni s cílem zdůraznit rozdíl mezi uvedenými osobami. Výše příjmů je vybrána také s ohledem na pásma paušální

daně. Pokud by byly vybrány podobné částky příjmů a výdajů, lze se domnívat, že výsledky by byly zkreslující.

Pro zjednodušení výpočtů neuplatňuje ani jedna OSVČ nezdánitelné části základu daně ani daňová zvýhodnění. Daňovou povinnost snižuje pouze sleva na poplatníka. Lze si všimnout, že je vybraná vždy dvojice osob se stejnými ročními příjmy, ale s odlišnými výdaji. V první části se předpokládá, že osoba pracuje jako řemeslník, to znamená, že výdaje uplatňuje 80% paušálem, v druhé části se počítá se skutečností, že osoba pracuje jako tlumočnick, proto uplatňuje výdaje 40% paušálem.

Pro každou osobu samostatně výdělečně činnou jsou posouzené možnosti uplatnění výdajů z pohledu minimalizace daně z příjmů. Tedy, zda má osoba uplatňovat skutečné nebo paušální výdaje, nebo vstoupit do režimu paušální daně.

4.2.1 OSVČ uplatňující 80% paušál

Nejdříve jsou mezi sebou komparovány osoby uplatňující 80% paušál. V prvním příkladu mají oba podnikatelé příjem 1 480 000 Kč. Paušální výdaje uplatňují ve výši 80 %, maximálně však 1 600 000 Kč. Osoby spadají do prvního pásma paušální daně, což znamená, že platí ročně na dani z příjmů 1 200 Kč. Tyto uvedené skutečnosti platí pro obě osoby samostatně výdělečně činné. Následující tabulka zobrazuje možnosti uplatnění výdajů. Tučně je vždy zobrazena nejvýhodnější možnost pro danou osobu.

Tab. 8: Daňová povinnost u OSVČ č. 1 a OSVČ č. 2 (80% paušál)

	OSVČ č. 1	OSVČ č. 2
Zdanitelný příjem	1 480 000 Kč	1 480 000 Kč
- Skutečné výdaje	1 250 000 Kč	345 000 Kč
Základ daně ₁	230 000 Kč	1 135 000 Kč
Daň po slevě na poplatníka₁	3 660 Kč	139 410 Kč
- Paušální výdaje	1 184 000 Kč	1 184 000 Kč
Základ daně ₂	296 000 Kč	296 000 Kč
Daň po slevě na poplatníka₂	13 560 Kč	13 560 Kč
Paušální daň	1 200 Kč	1 200 Kč

Zdroj: Vlastní zpracování, 2023

OSVČ č. 1 má roční skutečné výdaje ve výši 1 250 000 Kč. Základ daně tvoří rozdíl příjmů a výdajů a poté se z něho vypočítá 15% daň, která je snížena o slevu na poplatníka ve výši 30 840 Kč. V případě, že by OSVČ chtěla uplatňovat výdaje ve skutečné výši, pak by na dani z příjmů zaplatila celkem 3 660 Kč. V případě uplatňování výdajů paušálem se výše výdajů vypočítá jako 80 % z příjmů, tedy $0,8 * 1\,480\,000 = 1\,184\,000$ Kč. Základ daně se opět vypočítá jako rozdíl příjmů a výdajů a činí 296 000 Kč. Výsledná daňová povinnost se vypočítá jako 15 % ze základu daně minus sleva na poplatníka (ve výši 30 840 Kč) a činí 13 560 Kč. Paušální daň je ve výši 1 200 Kč.

OSVČ č. 2 vykazuje skutečné výdaje 345 000 Kč. Základ daně se vypočítá stejně jako v předešlém příkladu, tedy jako rozdíl příjmů a výdajů. V případě uplatnění skutečných výdajů činí základ daně 1 135 000 Kč a výsledná daňová povinnost snižená o slevu na poplatníka je ve výši 139 410 Kč. Pokud by se OSVČ rozhodla uplatňovat výdaje paušálem ve výši 80 %, pak by výdaje byly shodné jako u OSVČ č. 1, tedy ve výši 1 184 000 Kč. Daň po slevě na poplatníka je 13 560 Kč a paušální daň činí také 1 200 Kč.

Lze si všimnout, že výsledná daňová povinnost je v případě paušální daně a paušálních výdajů shodná pro oba podnikatele. Daň z příjmů se liší pouze při uplatňování skutečných výdajů. Pro obě OSVČ plyne doporučení využívat paušální daně, protože daňová povinnost je ze všech tří možností nejnižší. U OSVČ č. 1 není rozdíl mezi všemi možnostmi příliš velký. Dále lze pozorovat, že u OSVČ č. 2 se daňová povinnost při uplatnění paušálních výdajů blíží k výši paušální daně, ale daňová povinnost při použití skutečných výdajů se od uvedených dvou možností velmi liší. Plyne tedy doporučení neuplatňovat skutečné výdaje.

V druhém příkladu se pracuje s fiktivní OSVČ č. 3 a č. 4. Obě osoby mají příjem ve výši 795 000 Kč, skutečné výdaje 650 000 Kč (OSVČ č. 3), respektive 120 000 Kč (OSVČ č. 4). Dále mohou uplatňovat výdaje 80% paušálem nebo se stát poplatníkem v paušálním režimu, kdy spadají do prvního pásma a daň z příjmů činí 1 200 Kč ročně. Oba podnikatelé využívají také slevu na poplatníka.

Daňová povinnost při uplatnění skutečných výdajů u OSVČ č. 3 se vypočítá ze ZD, který je tvořen rozdílem příjmů a výdajů. V tomto konkrétním případě činí základ daně 145 000 Kč a 15% daň vypočtená ze základu daně je ve výši 21 750 Kč. Po odečtení slevy na poplatníka je výsledná daňová povinnost nulová, protože poplatník uplatňuje pouze

daňové slevy a nemá tak nárok na daňový přeplatek. Druhou možností je uplatňovat paušální výdaje, které se vypočítají jako 80 % z příjmů. Výpočet ZD je shodný jako v předešlých případech, je tedy tvořen rozdílem příjmů a paušálních výdajů, poté se z něho vypočítá daň ve výši 15 %, od které se následně odečte sleva na poplatníka ve výši 30 840 Kč. Opět je výsledná daňová povinnost nulová. Poslední možností je využití paušální daně, která činí ročně 1 200 Kč.

OSVČ č. 4 vykazuje roční příjem také 795 000 Kč. Při uplatnění skutečných výdajů ve výši 120 000 Kč činí základ daně 675 000 Kč, ze kterého se vypočítá daňová povinnost, která je ve výši 70 410 Kč. Při uplatnění paušálních výdajů může OSVČ odečíst od svých příjmů částku 636 000 Kč, základ daně je 159 000 Kč a daňová povinnost je opět nulová. Paušální daň činí opět 1 200 Kč. Tabulka zobrazuje výpočet výdajů, které jsou v předchozím textu popsány slovně.

Tab. 9: Daňová povinnost u OSVČ č. 3 a OSVČ č. 4 (80% paušál)

	OSVČ č. 3	OSVČ č. 4
Zdanitelný příjem	795 000 Kč	795 000 Kč
- Skutečné výdaje	650 000 Kč	120 000 Kč
Základ daně ₁	145 000 Kč	675 000 Kč
Daň po slevě na poplatníka₁	0 Kč	70 410 Kč
- Paušální výdaje	636 000 Kč	636 000 Kč
Základ daně ₂	159 000 Kč	159 000 Kč
Daň po slevě na poplatníka₂	0 Kč	0 Kč
Paušální daň	1 200 Kč	1 200 Kč

Zdroj: Vlastní zpracování, 2023

Pro OSVČ č. 3 vychází daňová povinnost nulová při využití skutečných i paušálních výdajů, což znamená, že z pohledu poplatníka nezáleží na tom, zda použije výdaje paušální nebo skutečně vynaložené. Paušální daň je 1 200 Kč, což je nízká částka, ale v porovnání s ostatními variantami je pro podnikatele v tomto případě nejméně výhodná.

OSVČ č. 4 by měla uplatňovat paušální výdaje, protože daň činí 0 Kč. Jako nejméně vhodná varianta pro OSVČ č. 4 se jeví uplatňování skutečných výdajů. Je to způsobené tím, že skutečné výdaje jsou velmi nízké, čímž je vyšší ZD, ze kterého je poté vyměřena výsledná daň z příjmů.

Na uvedených 4 osobách samostatně výdělečně činných lze pozorovat, že u každé osoby se doporučuje uplatňovat výdaje jiným způsobem, což je způsobeno primárně vyšší příjmů, skutečných výdajů a výdajovým paušálem.

4.2.2 OSVČ uplatňující 40% paušál

V této části jsou mezi sebou komparovány OSVČ, které vykazují paušální výdaje ve výši 40 %. Cílem je porovnat rozdíly a popsat změny při nižším procentu uplatňování výdajů z příjmů. První příklad pracuje opět s OSVČ č. 1 a OSVČ č. 2. Příjmy i skutečné výdaje jsou shodné jako v předchozí části. Rozdíl spočívá ve skutečnosti, že podnikatel může uplatnit výdaje pouze ve výši 40 % příjmů. Další odlišnost oproti předešlým příkladům je v tom, že osoba spadá do druhého pásma paušální daně, protože příjmy přesahují stanovenou hranici 1 000 000 Kč. Z toho vyplývá, že paušální daň musí platit ve výši 4 963 Kč měsíčně, ročně tedy 59 556 Kč.

Jak už je uvedeno výše, OSVČ č. 1 zaplatí na dani z příjmů při uplatnění skutečných výdajů 3 660 Kč (viz výpočet daňové povinnosti OSVČ č. 1 v předchozí podkapitole). Paušální výdaje se vypočítají jako 40 % z 1 480 000 Kč, což je 592 000 Kč. ZD při uplatnění paušálních výdajů je ve výši 880 000 Kč a z něho daňová povinnost snižená o slevu na poplatníka činí 102 360 Kč. Paušální daň je 59 556 Kč. Nejvýhodnější varianta pro OSVČ č. 1 se jeví uplatňování skutečných výdajů, naopak nejméně výhodné je uplatnit paušální výdaje.

Daňová povinnost u OSVČ č. 2 při uplatnění skutečných výdajů činí 139 410 Kč (výpočet viz OSVČ č. 2 v předchozí podkapitole). Pokud by osoba chtěla uplatnit výdaje paušálem, pak je uplatní ve výši 40 %, což odpovídá částce 592 000 Kč. Základ daně činí opět 880 000 Kč a výsledná daňová povinnost po odečtení slevy na poplatníka je 102 360 Kč. OSVČ č. 2 spadá do druhého pásma paušální daně, což znamená, že na dani z příjmů zaplatí ročně 59 556 Kč. Nejvhodnější z pohledu podnikatele je využití paušální daně.

Lze si všimnout velkého rozdílu ve výsledné daňové povinnosti při uplatnění skutečných výdajů, zatímco jsou výdaje vysoké, pak je daňová povinnost nižší. Ale při nízkých

skutečných výdajích je daňová povinnost vysoká. Je to způsobené skutečností, že daňová povinnost se vypočítá jako 15 % ze základu daně, který je tvořen rozdílem příjmů a výdajů. Při vyšších skutečných výdajích je snižován základ daně, a proto je daňová povinnost také nižší, než je tomu při nízkých skutečných výdajích. Následující tabulka shrnuje výpočet daně z příjmů u OSVČ č. 1 a OSVČ č. 2. Tučně jsou opět zvýrazněny nejvýhodnější varianty pro dané osoby.

Tab. 10: Daňová povinnost u OSVČ č. 1 a OSVČ č. 2 (40% paušál)

	OSVČ č. 1	OSVČ č. 2
Zdanitelný příjem	1 480 000 Kč	1 480 000 Kč
- Skutečné výdaje	1 250 000 Kč	345 000 Kč
Základ daně ₁	230 000 Kč	1 135 000 Kč
Daň po slevě na poplatníka₁	3 660 Kč	139 410 Kč
- Paušální výdaje	592 000 Kč	592 000 Kč
Základ daně ₂	888 000 Kč	888 000 Kč
Daň po slevě na poplatníka₂	102 360 Kč	102 360 Kč
Paušální daň	59 556 Kč	59 556 Kč

Zdroj: Vlastní zpracování, 2023

Druhý příklad této podkapitoly se zaměří na OSVČ č. 3 a OSVČ č. 4. Příjmy činí 795 000 Kč a jsou pro obě osoby shodné. Skutečné výdaje jsou ve výši 650 000 Kč (u OSVČ č. 3) a 120 000 Kč (u OSVČ č. 4). Paušální výdaje mohou uplatnit ve výši 40 % z příjmů. Liší se pouze výše paušální daně, protože tyto osoby spadají do prvního pásma a na dani z příjmů zaplatí ročně 1 200 Kč.

Výsledná daňová povinnost u OSVČ č. 3 při uplatnění skutečných výdajů je shodná jako v předchozí podkapitole, kde se porovnává daň z příjmů při uplatnění 80% paušálu. Pokud by OSVČ č. 3 v tomto příkladu chtěla uplatnit paušální výdaje, pak tyto výdaje činí 318 000 Kč a daňová povinnost po odečtení slevy na poplatníka poté 40 710 Kč. Paušální daň činí uvedených 1 200 Kč.

Výpočet daně z příjmů u OSVČ č. 4 se neliší od předchozích příkladů, daňová povinnost při uplatnění skutečných výdajů je ve výši 70 410 Kč (viz výpočet při uplatnění 80%

paušálu), při využití paušálních výdajů činí daň 40 710 Kč (viz předchozí odstavec). Podnikatel při využití paušální daně zaplatí na dani z příjmů poté 1 200 Kč ročně. Tabulka zobrazuje výpočet daňové povinnosti u OSVČ č. 3 a OSVČ č. 4, která je v předchozím textu popsána slovně.

Tab. 11: Daňová povinnost u OSVČ č. 3 a OSVČ č. 4 (40% paušál)

	OSVČ č. 3	OSVČ č. 4
Zdanitelný příjem	795 000 Kč	795 000 Kč
- Skutečné výdaje	650 000 Kč	120 000 Kč
Základ daně ₁	145 000 Kč	675 000 Kč
Daň po slevě na poplatníka₁	0 Kč	70 410 Kč
- Paušální výdaje	318 000 Kč	318 000 Kč
Základ daně ₂	477 000 Kč	477 000 Kč
Daň po slevě na poplatníka₂	40 710 Kč	40 710 Kč
Paušální daň	1 200 Kč	1 200 Kč

Zdroj: Vlastní zpracování, 2023

U OSVČ č. 3 je nejvýhodnější opět uplatnění skutečně vynaložených výdajů, je to způsobené tím, že skutečné výdaje jsou velmi vysoké, čímž se sníží základ daně. Výsledná daňová povinnost je nulová. Jako nejméně výhodné se jeví uplatnění paušálních výdajů. OSVČ č. 4 by v tomto příkladu měla využít možnosti paušální daně, protože daňová povinnost je ze všech tří možností nejnižší. V předchozí tabulce si lze všimnout dvou skutečností - je obrovský rozdíl v daňové povinnosti obou poplatníků při uplatnění skutečných výdajů a dále, že využití paušálních výdajů se v tomto příkladu příliš nedoporučuje.

4.2.3 Shrnutí

Tato podkapitola se zabývá způsoby uplatňování výdajů a následnou daňovou povinností u čtyř fiktivních osob samostatně výdělečně činných. Je vždy vytvořena dvojice osob se shodnými příjmy a výsledky jsou mezi sebou porovnávány. Obě dvojice OSVČ se od sebe liší právě velikostí příjmů, kdy první dvojice (OSVČ č. 1 a OSVČ č. 2) vykazuje vyšší příjem než zbylé dvě osoby. V každé dvojici poté daná osoba vykazuje

odlišné skutečné výdaje a opět způsobem, kdy jedna osoba uplatňuje vyšší skutečné výdaje a druhá osoba výdaje nižší. Lze tedy říct, že jsou porovnávány osoby typu: vysoký příjem a vysoké skutečné výdaje, vysoký příjem a nízké skutečné výdaje, nízký příjem a nízké skutečné výdaje a také nízký příjem a vysoké skutečné výdaje.

Dále využívají osoby dvou výší paušálních výdajů, a to v první podkapitole 80% paušál, zatímco v druhé podkapitole 40% paušál. Následující dvě tabulky přehledně zaznamenávají a porovnávají nejvýhodnější varianty z pohledu osoby samostatně výdělečně činné dle výše příjmů a skutečných výdajů. Výsledky v nich zaznamenané pocházejí z předchozího textu, kdy u každé osoby je určena nejvýhodnější varianta.

První tabulka se vztahuje k uplatnění paušálních výdajů ve výši 80 %. Při vysokém příjmu je vždy pro poplatníka výhodnější se přihlásit do režimu paušální daně a tuto daň využívat. Při nízkém příjmu a vysokých výdajích se doporučuje uplatňovat skutečné nebo paušální výdaje, protože daňová povinnost je nulová. Při nízkém příjmu a nízkých skutečných výdajích by měl poplatník preferovat paušální výdaje.

Tab. 12: Nejvýhodnější varianty dle velikosti příjmu a výdajů (80% paušál)

Příjem/skutečný výdaj	Vysoký příjem	Nízký příjem
Vysoké výdaje	Paušální daň	Skutečné/paušální výdaje
Nízké výdaje	Paušální daň	Paušální výdaje

Zdroj: Vlastní zpracování, 2023

Druhá tabulka se týká 40% paušálu. Paušální daň je vhodné uplatnit při nízkých výdajích bez ohledu na výši příjmu. Při vysokých výdajích se doporučuje využívat skutečných výdajů. Lze si všimnout, že v tomto případě není preferováno využití paušálních výdajů v žádném případě. Je to způsobené tím, že výdaje lze uplatnit pouze ve výši 40 % z příjmů.

Tab. 13: Nejvýhodnější varianty dle velikosti příjmu a výdajů (40% paušál)

Příjem/skutečný výdaj	Vysoký příjem	Nízký příjem
Vysoké výdaje	Skutečné výdaje	Skutečné výdaje
Nízké výdaje	Paušální daň	Paušální daň

Zdroj: Vlastní zpracování, 2023

Paušální daň je dle namodelovaných příkladů vhodná, pokud OSVČ vykazuje vysoký příjem, ale nízké výdaje, nezávisle na výši výdajového paušálu. Skutečné výdaje se doporučuje využívat, pokud poplatník vykazuje vysoké skutečné výdaje. A opět nezáleží na výši výdajového paušálu. V ostatních případech se lze domnívat, že způsob uplatnění výdajů je závislý na výši výdajového paušálu, respektive závisí na vykonávané profesi.

Do této doby jsou popsány nejvýhodnější varianty z pohledu výše příjmů a skutečně vynaložených výdajů, proto se nyní příklad rozebere postupně dle osob samostatně výdělečně činných a posoudí se, jaký má dopad změna výdajového paušálu pro danou osobu.

Pro OSVČ č. 1 se při 80% výdajovém paušálu doporučovalo využívat paušální daň, ale při snížení na paušální výdaje pouze ve výši 40 % je vhodné uplatnit skutečně vynaložené výdaje. Příčina této změny spočívá ve skutečnosti, že osoba ve druhém případě spadá do druhého pásma paušální daně, čímž se zvyšuje roční platba na daň z příjmů. Toto zvýšení má za následek, že paušální daň není vhodné řešení z pohledu poplatníka daně z příjmů. Změna výdajového paušálu u OSVČ č. 2 nemá za následek změnu uplatňování výdajů. V obou případech poplatník využívá paušální daň. Je to dané tím, že daň z příjmů při uplatnění skutečně vynaložených výdajů i paušálních výdajů je vyšší, než paušální daň. Při 80% paušálu využívá OSVČ č. 3 skutečných nebo paušálních výdajů (při obou výdajích je daňová povinnost nulová), ale při snížení výdajového paušálu je vhodné využívat pouze výdaje skutečně vynaložené. Zatímco OSVČ č. 4 při 80% výdajovém paušálu uplatňuje paušální výdaje, tak při snížení paušálních výdajů na 40 % se doporučuje využít paušální daně.

Z předchozího textu je zřejmé, že způsob uplatňování výdajů a následná daňová povinnost v oblasti daně z příjmů závisí na více faktorech. Mezi nejvýznamnější patří výše příjmů, skutečných výdajů a dále také výše výdajového paušálu. Uvedené skutečnosti ovlivňují také pásmo paušální daně a tím výslednou daňovou povinnost.

Na závěr je vhodné porovnat zjištěné skutečnosti s teoretickými poznatky. Dle teoretické části jsou paušální výdaje vhodné pro živnostníky, kteří mají nízké skutečné výdaje. Daňová evidence (tzn. uplatnění skutečně vynaložených výdajů) se doporučuje pro podnikatele s vysokými skutečnými výdaji. A tato tvrzení potvrzují namodelované příklady.

4.3 Zdanění příjmů pocházejících ze závislé činnosti

Tato podkapitola se zabývá pouze zdaňováním příjmů ze závislé činnosti a obsahuje dva příklady. První příklad se týká zaměstnance, který podepsal prohlášení k dani, ve druhém namodelovaném příkladu zaměstnanec prohlášení k dani u daného zaměstnavatele nepodepsal. Nejdříve je vypočtena daň z příjmů v jednotlivých měsících, poté je provedeno roční zúčtování daně a následně jsou výsledky shrnuty a blíže vysvětleny.

4.3.1 Zaměstnanec podepsal prohlášení k dani

Zaměstnanec č. 1 pobíral od ledna do července daného roku hrubou měsíční mzdu 42 000 Kč, ale od srpna mu zaměstnavatel zvýšil hrubou mzdu o 3 000 Kč. Zaměstnanec podepsal u zaměstnavatele prohlášení k dani. Během roku zaměstnanec č. 1 daroval dvakrát krev, na úrocích zaplatil 80 000 Kč a platil 1 250 Kč měsíčně na životní pojištění.

Nejdříve je nutné vypočítat měsíční zálohy na daň z příjmů. ZD tvoří hrubá měsíční mzda zaměstnance, která je do července ve výši 42 000 Kč a poté 45 000 Kč. Daň ve výši 15 % se vypočítá ze základu daně. Od daňové povinnosti lze odečíst slevu na poplatníka, protože zaměstnanec podepsal prohlášení k dani. Sleva činí jednu dvanáctinu z roční slevy, tedy 2 570 Kč. Měsíční záloha na daň z příjmů se vypočítá jako rozdíl daňové povinnosti a slevy na poplatníka a činí 3 730 Kč, respektive 4 180 Kč (od srpna do prosince). Celkové zaplacené zálohy za daný rok jsou součtem zaplacených záloh za jednotlivé měsíce a činí 47 010 Kč. Tabulka shrnuje výpočet záloh.

Tab. 14: Výpočet měsíční zálohy u zaměstnance s podepsaným prohlášením k dani

	1. - 7. měsíc	8. - 12. měsíc
Základ daně	42 000 Kč	45 000 Kč
Daň ve výši 15 %	6 300 Kč	6 750 Kč
Sleva na poplatníka	2 570 Kč	2 570 Kč
Měsíční záloha	3 730 Kč	4 180 Kč
Zaplacené zálohy za období	26 110 Kč	20 900 Kč

Zdroj: Vlastní zpracování, 2023

Po skončení zdaňovacího období zaměstnanec č. 1 požádal svého zaměstnavatele o roční zúčtování daně. Jsou známy následující okolnosti: měsíční hrubá mzda zaměstnance, zaplacené zálohy na daň z příjmů, zaměstnanec dvakrát daroval krev, na úrocích zaplatil 80 000 Kč a měsíčně platil 1 250 Kč na životní pojištění. Výše uvedené skutečnosti musí zaměstnavatel zohlednit v ročním zúčtování daně z příjmů.

Základ daně tvoří roční hrubá mzda zaměstnance. ZD se tedy vypočítá jako měsíční hrubá mzda krát počet období, konkrétně $42\,000 * 7 + 45\,000 * 5$, což odpovídá částce 519 000 Kč. Od základu daně lze odečíst nezdanitelnou část základu daně. Odběr krve je oceněn částkou 3 000 Kč, zaměstnanec si odečte za darování celkem 6 000 Kč. Zaplacené příspěvky na životní pojištění činí 1 250 Kč měsíčně, ročně 15 000 Kč. Na úrocích zaplatil zaměstnanec 80 000 Kč ročně. Tyto tři skutečnosti tvoří nezdanitelnou část základu daně v celkové výši 101 000 Kč. Základ daně po odečtení nezdanitelné části základu daně činí 418 000 Kč, ze kterého se vypočte daň ve výši 15 %. Od daňové povinnosti lze odečíst daňové slevy, daňová zvýhodnění a zaplacené zálohy. Výsledná daňová povinnost u zaměstnance činí – 15 150 Kč, což znamená, že zaměstnanec č. 1 obdrží přeplatek v uvedené výši. Tabulka shrnuje proces ročního zúčtování daně z příjmů u zaměstnance č. 1.

Tab. 15: Roční zúčtování daně zaměstnance č. 1

Položka	Částka
Základ daně	519 000 Kč
- Nezdanitelná část základu daně	101 000 Kč
Základ daně po snížení	418 000 Kč
Částka daně před slevami	62 700 Kč
- Slevy a daňová zvýhodnění	30 840 Kč
Daň po slevách	31 860 Kč
- Zaplacené zálohy	47 010 Kč
Výsledná daňová povinnost	- 15 150 Kč

Zdroj: Vlastní zpracování, 2023

4.3.2 Zaměstnanec nepodepsal prohlášení k dani

Zaměstnanec č. 2 nepodepsal prohlášení k dani, proto nemůže využívat slevy na dani a daňová zvýhodnění. Informace týkající se zaměstnance č. 2 jsou shodné jako v předchozím příkladu. Hrubá měsíční mzda je ve výši 42 000 a 45 000 Kč, zaměstnanec dvakrát daroval krev, na úrocích zaplatil ročně 80 000 Kč a měsíčně přispíval na životní pojištění ve výši 1 250 Kč.

Výpočet měsíční zálohy se od předchozího příkladu mírně liší, a to ve skutečnosti, že zaměstnanci není poskytnuta sleva na poplatníka. Proto měsíční záloha na daň z příjmů je vypočtena pouze jako 15 % ze základu daně. Celkové zaplacené zálohy se vypočítají jako součet zaplacených záloh v jednotlivých měsících a činí dohromady 77 850 Kč. Již zde lze pozorovat další rozdíl oproti předešlému příkladu. Zaměstnanec č. 2 zaplatil na celkových zálohách více než zaměstnanec č. 1, konkrétně o 30 840 Kč, což je výše roční slevy na poplatníka. Následující tabulka zobrazuje výpočet měsíční zálohy u zaměstnance, který nepodepsal prohlášení k dani.

Tab. 16: Výpočet měsíční zálohy na daň z příjmů u zaměstnance, který nepodepsal prohlášení k dani

	1. - 7. měsíc	8. - 12. měsíc
Základ daně	42 000 Kč	45 000 Kč
Daň ve výši 15 %	6 300 Kč	6 750 Kč
Zaplacené zálohy za období	44 100 Kč	33 750 Kč

Zdroj: Vlastní zpracování, 2023

Zaměstnanec č. 2 požádal svého zaměstnavatele o roční zúčtování daně z příjmů. Skutečnosti vstupující do výpočtu daně z příjmů jsou shodné jako v předchozím příkladu. ZD je ve výši 519 000 Kč, nezdanitelná část základu daně 101 000 Kč. Základ daně po snížení i částka daně před slevami jsou shodné jako v předchozím příkladu. Liší se pouze výše slev a daňových zvýhodnění, které jsou nulové, protože zaměstnanec nepodepsal prohlášení k dani. Z tohoto důvodu je výsledná roční daňová povinnost shodná s částkou daně před slevami a činí 62 700 Kč. Poté se odečtou zaplacené zálohy na dani ve výši 77 850 Kč a výsledná daňová povinnost je opět záporná a činí 15 150 Kč. Tabulka na následující straně popisuje proces ročního zúčtování daně u zaměstnance č. 2.

Tab. 17: Roční zúčtování daně u zaměstnance č. 2

Položka	Částka
Základ daně	519 000 Kč
- Nezdanitelná část základu daně	101 000 Kč
Základ daně po snížení	418 000 Kč
Částka daně před slevami	62 700 Kč
- Slevy a daňová zvýhodnění	0 Kč
Daň po slevách	62 700 Kč
- Zaplacené zálohy	77 850 Kč
Výsledná daňová povinnost	- 15 150 Kč

Zdroj: Vlastní zpracování, 2023

4.3.3 Shrnutí

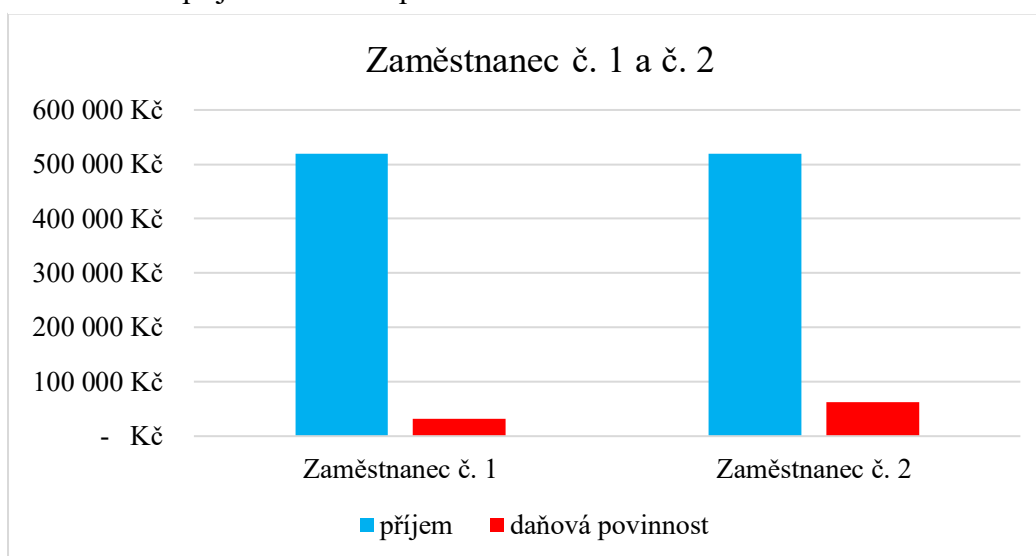
Příklad zaměřený na závislou činnost porovnává daňové zatížení osob s podepsaným a bez podepsaného prohlášení k dani. Vždy je vypočtena záloha na daň z příjmů a poté je provedeno roční zúčtování daně. Aby bylo srovnání relevantní, tak v průběhu zdaňovacího období došlo ke stejným skutečnostem. Hrubá měsíční mzda je zvolena na uvedené úrovni, aby byla vyšší než průměrná mzda a více tak vynikly rozdíly mezi dvěma příklady. Zaměstnanec, který podepsal prohlášení k dani, zaplatil na zálohách méně než zaměstnanec bez podepsaného prohlášení. Je nutné upozornit na fakt, že zálohy u obou osob se liší pouze o výši roční slevy na poplatníka.

Roční zúčtování daně skončilo u obou zaměstnanců přeplatkem ve výši 15 150 Kč, což může být velmi překvapivé, když jsou mezi subjekty značné rozdíly v podepsání či nepodepsání prohlášení k dani. Je to způsobené tím, že do ročního zúčtování vstupují již zaplacené zálohy na daň z příjmů, které se u zaměstnanců liší. Zaměstnanec, který nepodepsal prohlášení k dani, zaplatil ve zdaňovacím období více na zálohách. Daň z příjmů před odečtením záloh je u obou zaměstnanců odlišná, ale výsledná daňová povinnost (respektive daňový přeplatek) je pro oba zaměstnance shodná, a to v uvedené výši - 15 150 Kč. Z předchozího textu tedy vyplývá, že daň z příjmů je pro oba

zaměstnanec odlišná, zaměstnanec č. 2 má vyšší daňovou povinnost, ale roční vyúčtování daně skončilo pro oba zaměstnance přeplatkem ve shodné výši.

Následující grafy zobrazují podíl zdanitelných příjmů a daňové povinnosti v ročním zúčtování daně před započtením již zaplacených záloh. Zjednodušeně si lze představit, že se jedná o situaci, kdy zaměstnanci neplatí v průběhu zdaňovacího období žádné zálohy. Na grafech je velmi patrný rozdíl v daňové povinnosti obou zaměstnanců, kdy u zaměstnance č. 1 činí daň zhruba 6 % jeho zdanitelných příjmů, ale u zaměstnance č. 2 daň zaujímá již 12 % zdanitelných příjmů, tedy dvakrát více.

Obr. 5: Podíl příjmů a daňové povinnosti u zaměstnance č. 1 a 2

Zdroj: Vlastní zpracování, 2023

4.4 Srovnání daňového zatížení příjmů v oblasti daně z příjmů u závislé činnosti a činnosti samostatné

Tato podkapitola porovnává na základě nově namodelovaných příkladů daňové zatížení v oblasti daně z příjmů u závislé činnosti a činnosti samostatné. Je rozdělena na další podkapitoly, na základě kterých je provedena komparace obou uvedených činností. První část obsahuje jednoduchý příklad, na kterém je představen výpočet daně z příjmů. Druhý příklad je již náročnější, neboť zahrnuje již více skutečností, které vstupují do výpočtu, a kde je nutné dávat pozor na minimální a maximální částky, které lze uplatnit. Třetí příklad je zaměřený na více dílčích základů daně.

4.4.1 Student zaměstnanec vs. OSVČ

V této podkapitole se porovnává daňové zatížení u studenta (osoba č. 1), který pracuje na základě podepsané pracovní smlouvy a na základě živnostenského oprávnění. Student pobírá měsíční hrubou mzdu ve výši 20 000 Kč, což ročně činí 240 000 Kč. Aby bylo srovnání daně z příjmů relevantní, tak roční příjem studenta – podnikatele je také ve výši 240 000 Kč. Výdaje student uplatňuje paušálem ve výši 60 %. Do výpočtu daně z příjmů také vstupuje sleva na poplatníka ve výši 30 840 Kč a sleva na studenta ve výši 4 020 Kč. Následující tabulka zobrazuje výpočet daňové povinnosti u studenta (osoba č. 1).

Tab. 18: Výpočet daňové povinnosti u osoby č. 1

Položka	OSVČ	Zaměstnanec
Zdanitelné příjmy	240 000 Kč	240 000 Kč
- Výdaje	144 000 Kč	-
Základ daně	96 000 Kč	240 000 Kč
Částka daně před slevami	14 400 Kč	36 000 Kč
- Slevy a daňová zvýhodnění	34 860 Kč	34 860 Kč
Daň po slevách	0 Kč	1 140 Kč

Zdroj: Vlastní zpracování, 2023

Jak už je zmíněno výše, student v pracovněprávním vztahu pobírá hrubou měsíční mzdu ve výši 20 000 Kč, ročně tedy 240 000 Kč. Základ daně u příjmů ze závislé činnosti tvoří pouze zdanitelné příjmy, proto činí ZD také 240 000 Kč. Částka daně před slevami zobrazuje vypočtenou daňovou povinnost ve výši 15 % ze základu daně, což u zaměstnance odpovídá částce 36 000 Kč. Protože je osoba studentem, tak uplatní slevu na studenta ve výši 4 020 Kč společně se slevou na poplatníka (30 840 Kč). Výše daňových slev činí 34 860 Kč. Daň po slevách je rozdíl částky daně před slevami (36 000 Kč) a slev a daňových zvýhodnění (34 860 Kč), jedná se o částku 1 140 Kč.

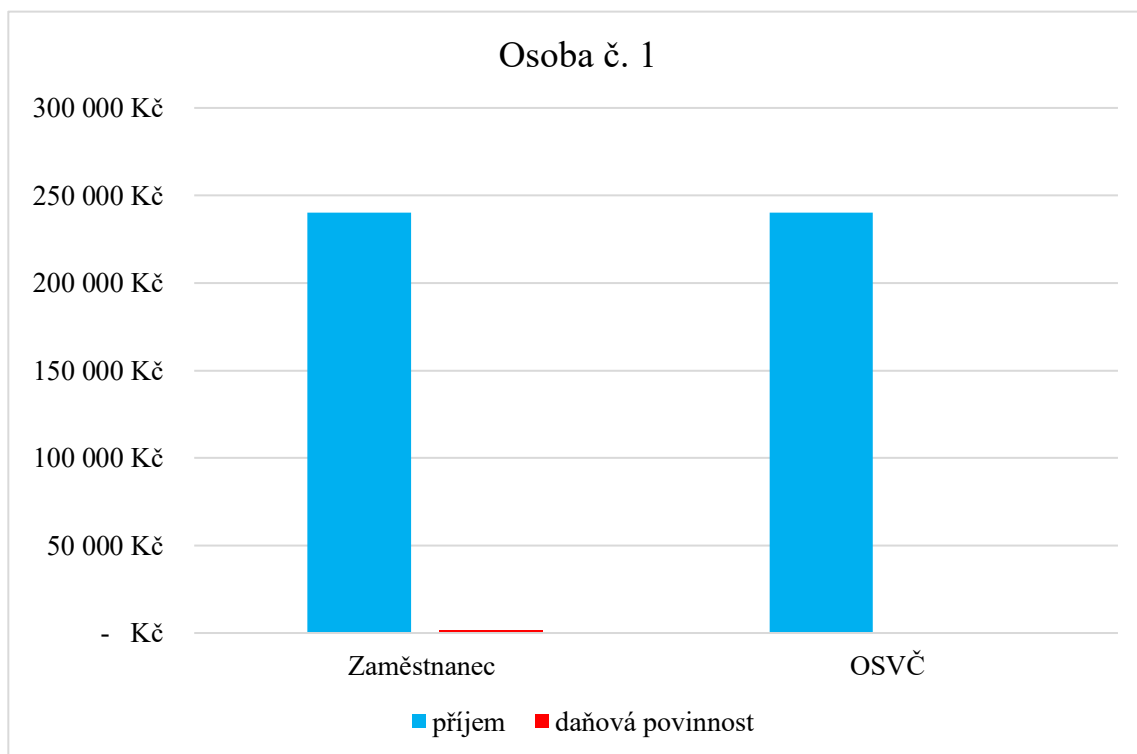
Student pracující na základě živnostenského oprávnění má roční příjem ve výši 240 000 Kč. Důvod shodného příjmu je již uveden výše. Největší rozdíl oproti závislé činnosti spočívá v tom, že základ daně se vypočítá jako rozdíl zdanitelných příjmů a výdajů. V zadání celého příkladu je uvedeno, že student uplatňuje výdaje 60% paušálem. Zjednodušeně se předpokládá, že se preferují paušální výdaje před výdaji

skutečně vynaloženými a paušální daní. Paušální výdaje činí tedy 60 % z příjmů, což odpovídá částce 144 000 Kč. Základ daně je 96 000 Kč a z něho vypočtená daň ve výši 15 % činí 14 400 Kč. Výše slev a daňových zvýhodnění je shodná jako u závislé činnosti a činí 34 860 Kč. Výsledná daňová povinnost je opět rozdíl částky daně před slevami a výše slev a činí 0 Kč. Přestože je výše slev vyšší než částka daně před slevami, tak je výsledná daňová povinnost nulová. Důvod spočívá v tom, že při uplatnění pouze daňových slev nemůže být daňová povinnost záporná.

Shrnutí příkladu

Příklad porovnává daňové zatížení v oblasti daně z příjmů u studenta, který pracuje na základě pracovní smlouvy a živnostenského oprávnění. Výpočet výsledné daňové povinnosti u obou typů činností je velmi podobný, odlišnost spočívá pouze ve výpočtu základu daně. Zatímco ZD u závislé činnosti tvoří pouze hrubé příjmy, tak u činnosti samostatné je základ daně tvořen rozdílem příjmů a výdajů. Zaměstnanec na dani z příjmů zaplatí 1 140 Kč, OSVČ pak 0 Kč. Lze tedy říct, že v tomto namodelovaném příkladu je vyšší daňová povinnost u činnosti závislé. Příklad se nyní rozebere ještě více podrobněji, než je jen konstatování, která z uvedených dvou činností má vyšší daňovou povinnost. Lze snadno vypočítat, jaký je poměr mezi příjmem a daňovou povinností a tuto skutečnost lze také znázornit graficky.

Obr. 6: Podíl příjmů a daňové povinnosti u osoby č. 1

Grafy zobrazují podíl příjmů a daňové povinnosti u osoby č. 1 pracující jako zaměstnanec a OSVČ. Z grafů je patrné, že větší daňovou povinnost má zaměstnanec. Daňová povinnost je necelých 0,5 % z příjmů zaměstnance, což je viditelné v grafu, kde daňová povinnost zaujímá velmi nepatrnou část. Daňová povinnost OSVČ je 0 Kč, což znamená, že jeho příjmy nejsou zatíženy daní z příjmů. Uvedenou skutečnost potvrzuje i graf vpravo, kde je u OSVČ znázorněna pouze výše příjmů.

4.4.2 Osoba s více slevami a nezdanitelnými částmi základu daně

Druhý příklad této podkapitoly se týká osoby č. 2, která pobírá jako zaměstnanec měsíční hrubou mzdu ve výši 85 000 Kč, ročně tedy 1 020 000 Kč. Zaměstnanec během zdaňovacího období jednou daroval krev, na úrocích zaplatil 135 628 Kč a měsíčně si přispívá na penzijní připojištění 3 000 Kč (ročně tedy 36 000 Kč). V červenci se oženil a jeho manželka nemá příjmy vyšší než 68 000 Kč, proto bude uplatňovat slevu na manželku. V únoru se snoubencům narodilo dítě, které bude v daňovém přiznání využívat osoba č. 2. Samozřejmostí je také uplatnění slevy na poplatníka.

OSVČ pobírá ročně také 1 020 000 Kč. Shodný příjem je u obou činností zvolen proto, aby se výsledná daňová povinnost v oblasti daně z příjmů dala porovnat. Měsíční příjem je vyšší než průměrná mzda z toho důvodu, že se předpokládá, že čím vyšší je příjem, tím větší bude rozdíl ve výsledné daňové povinnosti u obou typů činností. Pro podnikatele je nejvýhodnější uplatnit paušální výdaje ve výši 80 %, protože jeho příjmy pocházejí z řemeslné činnosti, na kterou se vztahuje již zmíněný 80% paušál. Ostatní náležitosti, které vstupují do výpočtu daňové povinnosti, jsou shodné jako u zaměstnance. Výpočet výsledné daňové povinnosti je oproti předcházejícímu příkladu mnohem složitější, neboť do výpočtu vstupuje více skutečností.

Zdanitelné příjmy jsou ve výši 1 020 000 Kč pro závislou i samostatnou činnost. OSVČ uplatňuje výdaje 80% paušálem, proto se výdaje vypočítají jako $0,8 * 1\,020\,000$, což odpovídá částce 816 000 Kč. Základ daně u OSVČ je tvořen rozdílem příjmů a výdajů a je ve výši 204 000 Kč. Nezdanitelnou část základu daně tvoří odběr krve, úroky z hypotéky a příspěvky na penzijní připojištění. Odběr krve je oceněn částkou 3 000 Kč, úroky z hypotéky lze odečíst v plné výši 135 628 Kč. OSVČ přispívá na penzijní připojištění 3 000 Kč měsíčně, ročně tedy 36 000 Kč, ale odečíst lze pouze 24 000 Kč z důvodu příspěvku státu v roční výši 12 000 Kč. Proto lze odečíst vše, co přesahuje uvedených 12 000 Kč, maximálně však 24 000 Kč. Nezdanitelná část základu daně

je součtem uvedených 3 položek a činí 162 628 Kč (3 000+135 628+24 000). Základ daně po odečtení nezdanitelné části základu daně činí 41 372 Kč, po zaokrouhlení na stovky dolů 41 300 Kč.

Ze sníženého a zaokrouhleného ZD se vypočítá 15% daň, která činí 6 195 Kč. Poplatník využívá dále slevu na manželku, dítě a samozřejmě slevu na poplatníka, která činí 30 840 Kč. Slevu na manželku nemůže uplatnit v celé výši, protože svatba proběhla v červenci. Proto je nutné vypočítat poměrnou část daňové slevy. Sňatek byl uzavřen v červenci, tak lze slevu uplatnit za 5 měsíců (měsíc svatby se nepočítá), což odpovídá částce 10 350 Kč (pět dvanáctin z 24 840 Kč). Daňové zvýhodnění na dítě nelze uplatnit také v celé výši. Ale oproti slevě na manželku se daňové zvýhodnění uplatňuje již v měsíci narození dítěte. Pokud je dítě narozené v únoru, pak má poplatník nárok na daňové zvýhodnění po dobu trvání 11 měsíců, což odpovídá částce 13 937 Kč. Celková výše slev činí 41 190 Kč (30 840 + 10 350), po odečtení slev je daňová povinnost nulová. Daňové zvýhodnění uplatní pouze ve výši 13 937 Kč, a proto je výsledná daňová povinnost – 13 937 Kč a poplatník má tak nárok na daňový bonus v uvedené výši.

Výpočet daně z příjmů se u zaměstnance mírně liší. Základ daně tvoří pouze zdanitelné příjmy, které jsou ve výši 1 020 000 Kč. Nezdanitelnou část základu daně tvoří opět 3 položky – darování krve, zaplacené úroky a příspěvky na penzijní připojištění. Darování krve je oceněno částkou 3 000 Kč, na úrocích zaplatil 135 628 Kč a příspěvky na penzijní připojištění činí ročně 36 000 Kč, ale uplatnit lze částku, která přesahuje 12 000 Kč, tedy 24 000 Kč. Nezdanitelná část základu daně činí celkem 162 628 Kč. Základ daně po odečtení nezdanitelné části základu daně je ve výši 857 372 Kč, zaokrouhleno na 857 300 Kč. Částka daně před slevami je 128 595 Kč. Celková výše slev a daňového zvýhodnění činí 55 127 Kč, a proto lze celkem daň snížit o uvedenou částku. Výslednou daňovou povinnost lze v tomto příkladu vypočítat jako rozdíl částky daně před slevami a výší slev a daňových zvýhodnění a je ve výši 73 468 Kč. V tomto případě má daňové zvýhodnění formu pouze slevy na dani, a ne daňového bonusu jako u OSVČ. Je nutné dodat, že se u zaměstnance nepřihlíží k zaplaceným zálohám na daň z příjmů v průběhu zdaňovacího období.

Tabulka na následující straně zobrazuje výpočet výsledné daňové povinnosti u osoby č. 2.

Tab. 19: Výpočet daňové povinnosti u osoby č. 2

Položka	OSVČ	Zaměstnanec
Zdanitelné příjmy	1 020 000 Kč	1 020 000 Kč
- Výdaje	816 000 Kč	-
Základ daně	204 000 Kč	1 020 000 Kč
- Nezdánitelná část základu daně	162 628 Kč	162 628 Kč
Základ daně po snížení	41 372 Kč	857 372 Kč
Základ daně po snížení - zaokrouhlení	41 300 Kč	857 300 Kč
Částka daně před slevami	6 195 Kč	128 595 Kč
- Výše daňových slev	41 190 Kč	41 190 Kč
Částka daně po slevách	0 Kč	87 405 Kč
- Výše daňového zvýhodnění	13 937 Kč	13 937 Kč
Výsledná daňová povinnost	- 13 937 Kč	73 468 Kč

Zdroj: Vlastní zpracování, 2023

Shrnutí příkladu

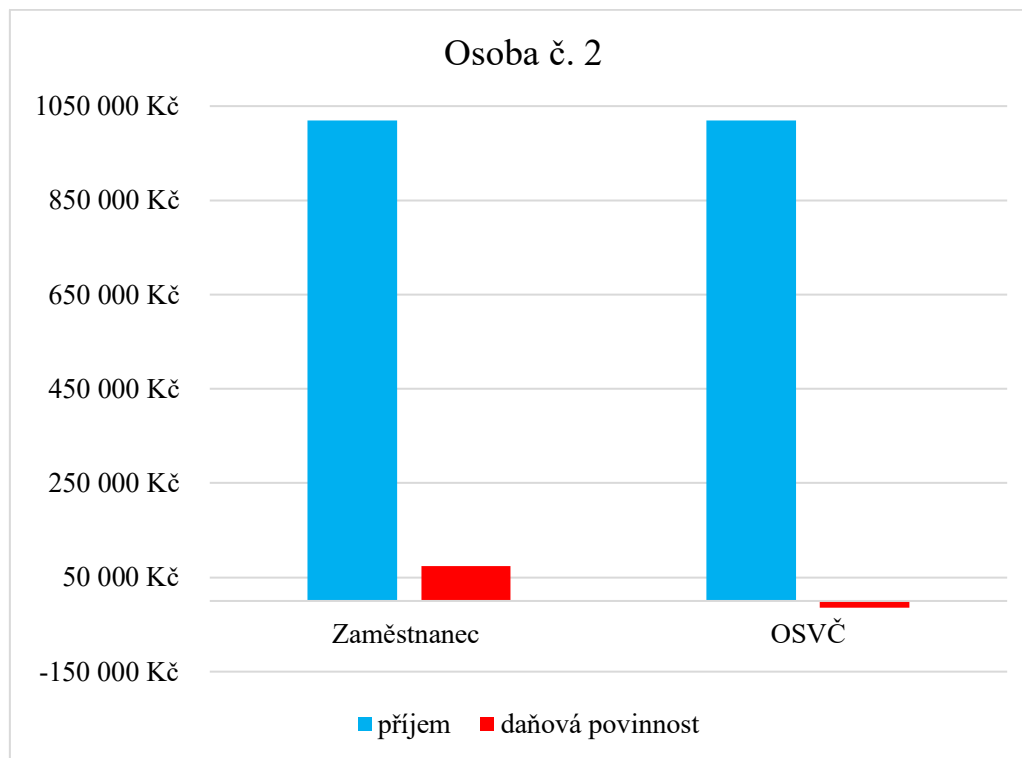
Druhý příklad této podkapitoly je zaměřený na porovnání daně z příjmů u osoby č. 2, která pracuje jako zaměstnanec i jako OSVČ. Rozdíl ve výpočtu daňové povinnosti spočívá v odlišnosti určení základu daně. U OSVČ se základ daně vypočítá jako rozdíl příjmů a výdajů, ale u činnosti závislé je ZD tvořen pouze příjmy. Druhý rozdíl spočívá v daňovém zvýhodnění. Zatímco u zaměstnance se daňové zvýhodnění chová jako daňová sleva, tak u osoby samostatně výdělečně činné má formu daňového bonusu.

Dále je třeba upozornit na velmi odlišnou daňovou povinnost u obou typů činností. Zatímco u OSVČ se jedná o daňový přeplatek ve výši 13 937 Kč, tak zaměstnanec zaplatí na dani z příjmů 73 468 Kč. Rozdíl daňové povinnosti mezi závislou a samostatnou činností činí přes 87 000 Kč, což lze považovat za obrovský rozdíl. Z výše uvedeného textu tedy vyplývá, že vyšší daňovou povinnost má opět zaměstnanec. Je to způsobené výpočtem základu daně, ze kterého se dále počítá daň z příjmů fyzických osob.

Jako v předchozím příkladu, tak i nyní se příklad rozebere pomocí grafů, které zaznamenávají podíl daňové povinnosti a zdanitelných příjmů.

Obr. 7: Podíl příjmů a daňové povinnosti u osoby č. 2

Zdroj: Vlastní zpracování, 2023

Je nutné upozornit na skutečnost, že OSVČ obdrží daňový přeplatek, což je v grafu znázorněno tím, že daňová povinnost klesá směrem dolů pod hlavní osu (pod nulu). Daňový přeplatek činí přibližně 1,4 % z příjmů. Daňová povinnost u zaměstnance činí zhruba 7,2 % z příjmů a v grafu je znázorněna červenou barvou. Na grafech je nyní patrné, že příjmy jsou více daňově zatíženy u činnosti závislé.

4.4.3 Osoba s více dílčími základy daně

Poslední příklad této podkapitoly je zaměřený na více dílčích základů daně. Osoba č. 3 má vždy shodný příjem z nájmu, a k tomu příjem ze závislé nebo samostatné činnosti.

Hrubá mzda zaměstnance činí 35 000 Kč měsíčně, příjmy z nájmu jsou ve výši 15 000 Kč měsíčně. Příjmy ze samostatné činnosti činí ročně 700 000 Kč a OSVČ uplatňuje paušální výdaje ve výši 40 % příjmů. Na úrocích zaplatí poplatník 25 000 Kč, jeho příspěvky na penzijní připojištění činí 1 250 Kč měsíčně. Důvod uvedených výší příjmů je blíže vysvětlen v shrnutí celého příkladu. Tabulka na následující straně zobrazuje výpočet daňové povinnosti u osoby č. 3.

Tab. 20: Výpočet daňové povinnosti u osoby č. 3

Položka	OSVČ	Zaměstnanec
Příjem ze samostatné činnosti	700 000 Kč	-
- Výdaje	280 000 Kč	-
DZD ₁ (samostatná činnost)	420 000 Kč	-
Příjem ze závislé činnosti	-	420 000 Kč
DZD ₂ (závislá činnost)	-	420 000 Kč
Příjem z nájmu	180 000 Kč	180 000 Kč
- Výdaje	54 000 Kč	54 000 Kč
DZD ₃ (nájem)	126 000 Kč	126 000 Kč
Základ daně	546 000 Kč	546 000 Kč
- Nezdánitelná část základu daně	28 000 Kč	28 000 Kč
Základ daně po snížení	518 000 Kč	518 000 Kč
Částka daně před slevami	77 700 Kč	77 700 Kč
- Slevy a daňová zvýhodnění	30 840 Kč	30 840 Kč
Daň po slevách	46 860 Kč	46 860 Kč

Zdroj: Vlastní zpracování, 2023

Příjem pocházející ze samostatné činnosti je uveden již v zadání celého příkladu, výdaje osoba uplatňuje 40% paušálem, což znamená, že výdaje může uplatnit ve výši 280 000 Kč, DZD ze samostatné činnosti je tvořen rozdílem příjmů a výdajů a činí 420 000 Kč. Měsíční nájem pobírá ve výši 15 000 Kč, což je ročně 180 000 Kč. V zadání není uvedena výše skutečných výdajů, proto se předpokládá, že poplatník uplatní také paušální výdaje, ovšem pouze ve výši 30 %. Paušální výdaje týkající se nájmu činí 54 000 Kč a dílčí základ daně poté 126 000 Kč. Celkový ZD je součtem dílčích základů daně, u OSVČ činí 546 000 Kč. Dále se od základu daně odečítají nezdánitelné části základu daně, mezi které v tomto příkladu patří zaplacené úroky (25 000 Kč) a příspěvky na penzijní připojištění, které činí měsíčně 1 250 Kč, ročně 15 000 Kč. Je třeba dát pozor na to, že odečíst lze pouze příspěvky, které přesahují 12 000 Kč, proto lze uplatnit

příspěvky na penzijní připojištění pouze ve výši 3 000 Kč. Nezdaniitelná část základu daně činí celkem 28 000 Kč. Základ daně po snížení je 518 000 Kč a z něj vypočítaná daň ve výši 15 % je 77 700 Kč, od které se odečte sleva na poplatníka ve výši 30 840 Kč. Výsledná daňová povinnost činí 46 860 Kč.

Výpočet daně z příjmů u zaměstnance je v určitých bodech podobný výpočtu daně u OSVČ. Příjem pocházející ze závislé činnosti tvoří hrubá mzda ve výši 420 000 Kč ($35\,000 \cdot 12$). Dílčí základ daně je tedy 420 000 Kč. Příjem z nájmu je shodný jako u OSVČ, proto dílčí základ daně je také 126 000 Kč. Základ daně u zaměstnance je součtem dílčích základů daně ze závislé činnosti a z nájmu, činí 546 000 Kč. Nezdaniitelná část základu daně je taktéž 28 000 Kč a základ daně po snížení činí 518 000 Kč. Částka daně před slevami je ve výši 77 700 Kč a po odečtení slevy na poplatníka je výsledná daňová povinnost 46 860 Kč.

Shrnutí příkladu

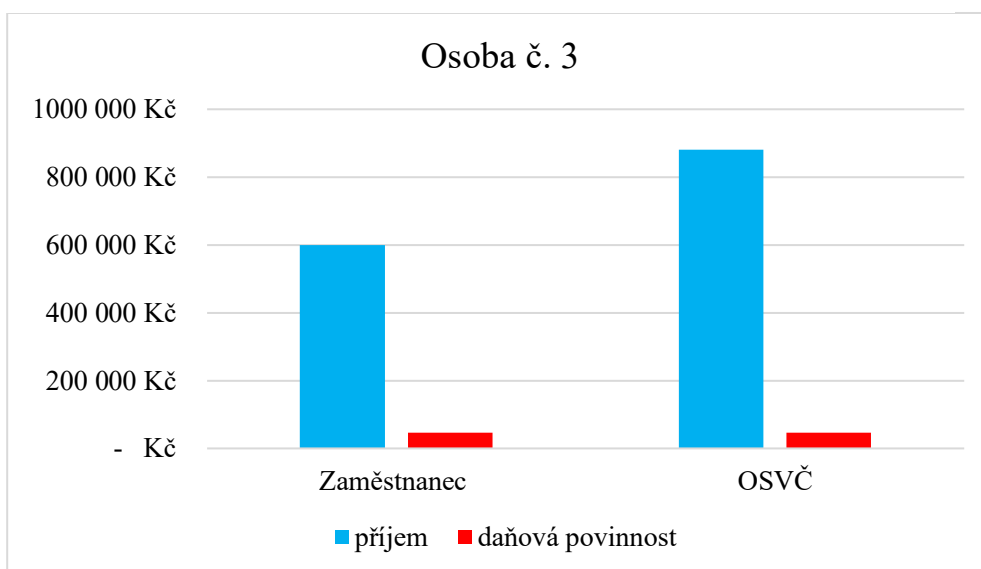
Příklad se zabývá výpočtem daně z příjmů, pokud má poplatník více druhů příjmů, například příjmy z nájmu i ze závislé činnosti. Lze si všimnout skutečnosti, že výsledná daňová povinnost vychází pro zaměstnance i OSVČ ve shodné výši 46 860 Kč. Obě osoby pobírají stejnou výši příjmů z nájmu, ale vykazují odlišnou výši příjmů ze závislé nebo samostatné činnosti. Vysvětlení je přitom jednoduché. Dílčí základ daně u závislé činnosti tvoří pouze velikost příjmů, ale u činnosti samostatné je dílčí základ daně tvořen rozdílem příjmů a výdajů. A právě dílčí základy daně ze závislé i samostatné činnosti se rovnají, proto jsou celkový základ daně i výsledná daňová povinnost shodné.

Výše příjmů a dalších skutečností vstupujících do výpočtu daně z příjmů jsou zvoleny na uvedené úrovni s cílem, aby výsledná daňová povinnost vyšla shodně. Na předchozích dvou příkladech je již patrné, že více zatíženy daní z příjmů jsou příjmy pocházející ze závislé činnosti, a proto v posledním příkladu je výsledná daňová povinnost pro zaměstnance i OSVČ shodná.

Příklad se opět rozebere podrobněji pomocí grafů a výpočtu podílu příjmů a výsledné daňové povinnosti. Lze předpokládat vyšší daňové zatížení u činnosti závislé, což potvrzují grafy na následující straně. Z grafu není na první pohled příliš patrné, která z uvedených dvou činností má vyšší daňovou povinnost. Celkový příjem u zaměstnance činí 600 000 Kč, u OSVČ 880 000 Kč. Ale výsledná daňová povinnost je pro obě činnosti shodná, i když vykazují odlišné výše příjmů. Je to dané tím, že základ daně u samostatné

činnosti se vypočítá jako rozdíl příjmů a výdajů, zatímco u činnosti závislé je dílčí základ daně tvořen pouze příjmy. Podíl příjmů a výsledné daňové povinnosti u zaměstnance činí necelých 8 % (konkrétně 7,81 %), u OSVČ je podíl 5,325 %. Z uvedeného textu je tedy evidentní, že příjmy jsou více daňově zatíženy u činnosti závislé.

Obr. 8: Podíl příjmů a daňové povinnosti u osoby č. 3

Zdroj: Vlastní zpracování, 2023

4.5 Shrnutí výsledků

Poslední kapitola je rozdělena na několik samostatných podkapitol. První podkapitola se zabývá srovnáním závislé a samostatné činnosti z ekonomického, sociálního i odvodového hlediska. Navíc jsou ještě porovnávány počty zaměstnanců a OSVČ od roku 2015. Je zjištěno, že v ČR je evidováno více zaměstnanců než osob samostatně výdělečně činných, a to přibližně čtyřikrát více. Druhá podkapitola je zaměřena pouze na příjmy pocházející ze samostatné činnosti. Jsou namodelovány 4 osoby samostatně výdělečně činné. Každá dvojice osob vykazuje shodnou výši příjmů, ale odlišné výdaje. Na této podkapitole jsou ukázány způsoby uplatnění výdajů u OSVČ, ať už se jedná o paušální výdaje, skutečně vynaložené výdaje nebo paušální daň. Dále je posouzeno, jak se změní způsob vykazování výdajů, pokud se změní výše výdajového paušálu. Výsledkem této podkapitoly je zjištění, že skutečně vynaložené výdaje je vhodné použít, pokud jsou tyto výdaje vysoké. Naopak paušální výdaje se doporučuje uplatňovat, pokud jsou skutečné výdaje nízké. Třetí podkapitola se zabývá pouze závislou činností. Porovnává výši daňového zatížení u osoby s podepsaným a bez podepsaného prohlášení k dani. Nejdříve je vypočtena měsíční záloha na daň z příjmů, poté je provedeno roční

zúčtování daně z příjmů, které pro obě činnosti vychází přeplatkem ve shodné výši. Je vysvětlený důvod a také je dokázáno, že vyšší daňovou povinnost má zaměstnanec bez podepsaného prohlášení k dani.

Čtvrtá podkapitola porovnává zdanění příjmů ze samostatné a závislé činnosti. Jsou namodelovány 3 odlišné příklady, na základě kterých je srovnávána výsledná daňová povinnost. V prvním příkladu u činnosti samostatné je daň z příjmů nulová, ve druhém příkladu získá osoba daňový bonus. V posledním příkladu je daňová povinnost shodná pro samostatnou i závislou činnost. Zaměstnancova daňová povinnost vychází vždy kladně, což značí, že zaměstnanec musí uvedenou výši zaplatit. V prvním příkladu, kde se porovnává daňové zatížení studenta, zaměstnanec zaplatí na dani z příjmů 1 140 Kč, u OSVČ činí daňová povinnost 0 Kč. Rozdíl mezi činnostmi je poměrně malý, konkrétně 1 140 Kč ve prospěch činnosti samostatné. Druhý příklad je zaměřený na více skutečností, které vstupují do výpočtu daně z příjmů. Daňová povinnost podnikatele je ve výši – 13 937 Kč, u zaměstnance 73 468 Kč. Rozdíl mezi zaměstnancem a podnikatelem je ve druhém příkladu obrovský, činí přes 87 000 Kč. Na uvedených dvou příkladech lze pozorovat, že čím vyšší příjem, tím větší je rozdíl v daňové povinnosti mezi samostatnou a závislou činností. Ve třetím příkladu je daňová povinnost pro obě činnosti shodná. U každého příkladu jsou uvedené grafy, které znázorňují podíl příjmů a výsledné daňové povinnosti. Také je uvedený podíl zapsán v procentním vyjádření. V prvním příkladu zaměstnanec odvede 0,5 % z jeho příjmů na daň z příjmů fyzických osob, ve druhém příkladu je to již 7,2 %. Daňová povinnost OSVČ v prvním příkladu činí 0 %, ve druhém je podíl příjmů a výsledné daňové povinnosti – 1,36 %.

Třetí příklad je specifický v tom, že výsledná daňová povinnost je pro obě činnosti shodná, ale vypočtené podíly se liší. Zatímco zaměstnanec odvede z příjmů 7,8 %, tak osoba samostatně výdělečně činná 5,3 %. Na třetím příkladu lze pozorovat, že i když je výsledná daňová povinnost shodná, tak sledovaný podíl je nižší u činnosti samostatné. Nyní lze s jistotou tvrdit, že příjmy pocházející ze závislé činnosti jsou více zatíženy daní z příjmů. To znamená, že zaměstnanci platí na dani z příjmů více než osoby samostatně výdělečně činné.

Závěr

Bakalářská práce se zabývá daní z příjmů fyzických osob, konkrétně zdaňováním příjmů ze závislé a samostatné činnosti. V první části této práce je provedena analýza legislativy platné k 1. 1. 2023, jsou zahrnuty nejvýznamnější změny, které se týkají například paušální daně. Druhá část je rozdělena na několik podkapitol a obsahuje namodelované příklady, na kterých je ukázán proces zdanění příjmů zaměstnance a OSVČ, a zároveň je provedena komparace obou uvedených činností.

Cílem této práce je provést na základě sestavení modelových příkladů a analýzy stávající legislativy v oblasti daně z příjmů komparaci daňového zatížení v oblasti daně z příjmů u samostatné činnosti a činnosti závislé. Dílčím cílem je, aby práce sloužila jako průvodce pro osoby, které se v problematice daně z příjmů fyzických osob příliš neorientují. Příklady jsou zpracovány přehledně a jednoduše tak, aby je pochopil i úplný začátečník. Jak je již zmíněno výše, komparace obou činností je dosaženo pomocí namodelovaných příkladů. Lze tedy říci, že cíl práce je dosažen. Stanovený rozsah práce je dodržen, ale blíží se k horní hranici, protože daňová problematika je velmi rozsáhlé a náročné téma. Teoretická část přitom obsahuje nejdůležitější informace, se kterými se dále pracuje při výpočtu namodelovaných příkladů. V budoucnu lze očekávat další změny týkající se daně z příjmů fyzických osob, protože se jedná o velmi diskutované téma. Autorka této práce očekává změny vztahující se k paušální dani, protože úprava platná od roku 2023 je pro OSVČ až příliš přívětivá a také značně komplikovaná. Dále se ve společnosti mluví například o zrušení některých daňových slev. Práce by se dala rozšířit o několik dalších příkladů, například o zdanění nadstandardních příjmů. Dále by se autorka mohla pokusit najít situaci, kdy by byla samostatná činnost více zatížena daní z příjmů. Poslední rozšíření by se mohlo týkat zahrnutí pojištění do příkladů, čímž by se celkové odvody u obou činností změnily.

Mezi zdaněním závislé a samostatné činnosti lze shledat několik rozdílů, mezi nejvýznamnější patří výpočet dílčího základu daně. Zatímco u činnosti závislé je dílčí základ daně tvořen pouze výší příjmů, tak u činnosti samostatné je dílčí základ daně tvořen rozdílem příjmů a výdajů. To je hlavní důvod, proč jsou příjmy ze závislé činnosti více zatíženy daní z příjmů, což jasně vyplývá z poslední kapitoly této bakalářské práce. Uvedený text zároveň odpovídá na otázky položené v úvodu celé práce.

Jak už je zmíněno výše, tak z namodelovaných příkladů jasně vyplývá, že vyšší daňovou povinnost má činnost závislá. Dokazují to dva příklady v poslední kapitole, kdy výsledná daňová povinnost je nižší právě u činnosti samostatné. Dále se příklady posuzují dle podílu příjmů a výsledné daňové povinnosti a podle uvedeného ukazatele jsou ve všech příkladech opět více zatíženy příjmy pocházející ze závislé činnosti.

Z uvedeného textu vyplývá, že vyšší daňovou povinnost má činnost závislá, ale výběr, zda být zaměstnancem nebo OSVČ je třeba posuzovat v širších souvislostech. Větší administrativní nároky a ohlašovací povinnosti jsou u OSVČ kompenzovány lepšími daňovými podmínkami. Naopak lze tvrdit, že zaměstnanci odvedou ze svého příjmu více na daň z příjmů, ale naopak disponují jistotou příjmů, nemusí se starat o další záležitosti, protože vše přechází na zaměstnavatele. Každá z uvedených činností má své výhody i nevýhody, proto rozhodnutí, zda být zaměstnancem nebo podnikatelem závisí na každém jedinci.

Seznam použitých zdrojů

Brůha, D., Bukovjan, P., Čornejová, H., Kalvoda, A., Leštinská, V., Liškutín, T., Pelech, P., Roučková, D., Schmied, Z., Šenk, Z., & Valenta, J. (2020). *Abeceda personalisty*. (10. vyd.). ANAG.

Bureš, M. (2023a). *Jak se změní váš čistý příjem v roce 2023?* Finance. Dostupné 18. 2. 2023 z https://www.finance.cz/545117-zmena-ciste-mzdy-prijmu-starobniho-a-invalidniho-duchodu-2023/?_fid=8yta

Bureš, M. (2023b). *Do kdy letos musíte odevzdat daňové přiznání?* Finance. Dostupné 3. 2. 2023 z <https://www.finance.cz/540267-termin-odevzdani-danoveho-priznani-2022/#1>

Česká správa sociálního zabezpečení. (2023). *Počet OSVČ v ČR*. Dostupné 3. 2. 2023 z <https://data.cssz.cz/web/otevrena-data/graf-pocet-osvc-v-cr>

Česká správa sociálního zabezpečení. (n.d.). *Definice a druhy SVČ*. Dostupné 16. 9. 2022 z <https://www.cssz.cz/definice-a-druhy-svc>

Český statistický úřad. (2020). *Klasifikace ekonomických činností (CZ-NACE)*. Businessinfo. Dostupné 16. 9. 2022 z <https://www.businessinfo.cz/navody/klasifikace-ekonomickych-cinnost-cz-nace/>

Český statistický úřad. (2023). *Průměrný evidenční počet zaměstnanců a průměrné hrubé měsíční mzdy (fyzické osoby)*. Dostupné 13. 3. 2023 z https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt-parametry&z=T&f=TABULKA&katalog=30852&pvo=MZDD920&sp=A&skupId=3450&c=v3%7E8__RP2015&evo=v255_%21_MZDD-NACE_1&str=v293

Doleček, M. (2022). *Živnosti*. Businessinfo. Dostupné 17. 9. 2022 z <https://www.businessinfo.cz/navody/zivnosti-ppbi/3/>

Dušek, J., & Sedláček, J. (2022). *Daňová evidence podnikatelů*. (19. vyd.). Grada.

Dvořáková, V., Pitterling, M., & Skalická, H. (2018). *Zdaňování příjmů fyzických a právnických osob 2018*. (3. vyd.). Wolters Kluwer.

Finanční správa. (2020). *Zrušení daně z nabytí nemovitých věcí*. Dostupné 12. 9. 2022 z <https://www.financnisprava.cz/cs/dane/dane/dan-z-nabyti-nemovitych-veci/informace-stanoviska-a-sdeleni/zruseni-dane-z-nabyti-nemovitych-veci>

- Finanční správa. (2023a). *Ostatní*. Dostupné 3. 2. 2023 z <https://www.financnisprava.cz/cs/dane/dane/dan-z-prijmu/fyzicke-osoby/ostatni>
- Finanční správa. (2023b). *Podnikatel (OSVČ)*. Dostupné 3. 2. 2023 z <https://www.financnisprava.cz/cs/dane/dane/dan-z-prijmu/fyzicke-osoby/podnikatel-osvc>
- Finanční správa. (2023c). *Aktuální dotazy a odpovědi k dani z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti za zdaňovací období 2022 a pro zdaňovací období 2023*. Dostupné 18. 2. 2023 z https://www.financnisprava.cz/cs/dane/dane/dan-z-prijmu/zamestnanci-zamestnavatele/dotazy-a-odpovedi/2023/aktualni-dotazy-a-odpovedi-k-dani-z-fbclid=IwAR247hqr05_j9WV7Ch8lMu4S9reOeElH-q-1W2ggp-kZ0PGMXTN6j2T8MGk
- Finanční správa. (n.d.). *Daně*. Dostupné 3. 2. 2023 z <https://www.financnisprava.cz/cs/dane/dane>
- Hauzarová, M. (2016). *Účetnictví pro začátečníky - 1. díl*. Portál Pohoda. Dostupné 3. 10. 2022 z <https://portal.pohoda.cz/dane-ucetnictvi-mzdy/ucetnictvi/ucetnictvi-pro-zacatecniky---1-dil/>
- Hejduková, P. (2015). *Veřejné finance: teorie a praxe*. C. H. Beck.
- Hnátek, M. (2022). *Zcela legální daňové triky: pro podnikatele, svobodná povolání, pronajímatele, zaměstnance, studenty, seniory (6. vyd.)*. ESAP.
- Hrdý, M., & Krechovská, M. (2016). *Podnikové finance v teorii a praxi (2. vyd.)*. Wolters Kluwer.
- Hrubá Smržová, P., Mrkývka, P., Anderlová, S., Janovec, M., Seknička, P., Nocar, J., Papoušková, Z., Neckář, J., Czudek, D., Radvan, M., Krügerová, M., Schweigl, J., Pařízková, I., & Šrámková, D. (2020). *Finanční a daňové právo (3. vyd.)*. Aleš Čeněk.
- Jake & James. (2022). *Jak zdanit příjmy OSVČ? Máte 4 možnosti*. Dostupné 4. 10. 2022 z <https://www.jake-james.cz/blog/jak-zdanit-prijmy-osvc-mate-4-moznosti>
- Kubátová, K. (2018). *Daňová teorie a politika (7. vyd.)*. Wolters Kluwer.
- Lajtkepová, E. (2021). *Veřejné finance v praxi České republiky*. CERM.
- Marková, H. (2022). *Daňové zákony 2022*. Grada.
- Marková, H. (2023). *Daňové zákony 2023*. Grada.

Mečířová, L. (2021). *Začínáte s podnikáním? Kde a jak se registrovat k dani z příjmů*. Finance. Dostupné 29. 9. 2022 z <https://www.finance.cz/536911-prihlaska-k-dani-z-prijmu-osvc/>

OECD. (2021). *Revenue Statistics 2021. The Initial Impact of COVID-19 on OECD Tax Revenues*. OECD Publishing.

OECD. (2022). *Taxing Wages. Impact of Covid-19 on the Tax Wedge in OECD Countries*. OECD Publishing.

Ondřej, J., Růžička, K., Dvořák, T., Polák, J., Mansella, N., Hradecká, M., Fulínová, L., Šperl, J., & Hála, M. (2019). *Zahájení podnikání (právní, ekonomické, daňové, účetní aspekty)*. (2. vyd.). Wolters Kluwer.

Parlamentní listy. (2015). *Exkluzivní srovnání: Zaměstnanec vs. živnostník-odvody, sociální a ekonomická hlediska*. Dostupné 21. 11. 2022 z <https://www.parlamentnilisty.cz/zpravy/tiskovezpravy/Exkluzivni-srovnani-Zamestnanec-vs-zivnostnik-odvody-socialni-a-ekonomicka-hlediska-383123>

Pelech, P., & Rindová, I. (2019). *Roční zúčtování daně z příjmů ze závislé činnosti za rok 2019*. (24. vyd.). ANAG.

Pelech, P., & Rindová, I. (2020). *Zdanění mezd, platů a ostatních příjmů ze závislé činnosti v roce 2020*. (28. vyd.). ANAG.

Pokorná, L. (2022). *Jak změnit způsob uplatňování výdajů u OSVČ? Máme návod*. Podnikatel. Dostupné 3. 10. 2022 z <https://www.podnikatel.cz/clanky/pausalni-vydaje/>

Prátová, M. (2022). *Účetnictví versus daňová evidence-hlavní rozdíly*. Portál Pohoda. Dostupné 30. 9. 2022 z <https://portal.pohoda.cz/pro-podnikatele/jak-zacit-podnikat/ucetnictvi-danova-evidence-pausal/ucetnictvi-versus-danova-evidence---hlavni-rozdily/>

Procházka, J. (2023). *Paušální výdaje využívají statisíce OSVČ. Komu se při výpočtu daně vyplatí?* Businessinfo. Dostupné 1. 4. 2023 z <https://www.businessinfo.cz/navody/co-jsou-pausalni-vydaje-a-komu-se-pri-vypoctu-dane-vyplaceji/>

Průvodce podnikáním. (2021). *17. díl: Kdy musíte vést účetnictví a kdy vám stačí daňová evidence?* Dostupné 30. 9. 2022 z <https://www.pruvodcepodnikanim.cz/clanek/ucetnictvi-a-danova-evidence/>

Průvodce podnikáním. (2022). 24. díl: *Daňová evidence, paušální výdaje nebo paušální daň? Zjistěte, co je pro vás výhodnější v roce 2022*. Dostupné 1. 4. 2023 z <https://www.pruvodcepodnikanim.cz/clanek/danova-evidence-pausalni-vydaje-pausalni-dan/>

Solitea. (2022). *Daňově uznatelné a neuznatelné náklady: jak legálně snížit základ daně?* Money. Dostupné 3. 10. 2022 z <https://money.cz/novinky-a-tipy/ucetnictvi-2/jak-legalne-snizite-zaklad-dane-pomoci-danove-uznatelnych-nakladu/>

Srpová, J., Andera, M., Dvouletý, O., Habrmanová, B., Kűchler, J., Lukeš, M., Mareš, J., & Svobodová, I. (2020). *Začínáme podnikat: s případovými studii začínajících podnikatelů*. Grada.

Šindelář, M., & Müllerová, L. (2022). *Účetnictví a daň kapitálových obchodních společností: pro všechny s. r. o. a a. s.* Grada.

Šubrt, B., Leiblová, Z., Příhodová, V., Skoumalová, A., Daněk, A., Ztratil, M., Přikrylová, H., Lukešová, D., Dorčáková, J., & Mikyska, M. (2020). *Abeceda mzdové účetní*. (30. vyd.). ANAG.

Taušl Procházková, P., Jiřincová, M., Jelínková, E., & Lišková, J. (2017). *Úvod do podnikové ekonomiky*. (3. vyd.). Západočeská univerzita v Plzni.

Vančurová, A. (2017). *Zdanění osobních příjmů*. (2. vyd.). Wolters Kluwer.

Vančurová, A., & Zídková, H. (2019). *Daně v podnikání*. VOX.

Vančurová, A., Láchová, L., & Zídková, H. (2020). *Daňový systém ČR 2020*. Wolters Kluwer.

Vlachová, B. (2020). *Právo pro podnikatele*. Vysoká škola ekonomie a managementu.

Vybíhal, V., & Přib, J. (2022). *Mzdové účetnictví 2022: praktický průvodce*. (25. vyd.). Grada.

Wiess, T. (2022). *Přehledně: Jaké nejen daňové novinky přinese rok 2023?* Ministerstvo financí ČR. Dostupné 25. 1. 2023 z <https://www.mfcr.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2022/prehledne-jake-nejen-danove-novinky-prin-49729>

Zákon č. 128/2022 Sb., o opatřeních v oblasti daní v souvislosti s ozbrojeným konfliktem na území Ukrajiny vyvolaným invazí vojsk Ruské federace

Zákon č. 155/1996 Sb., o důchodovém pojištění

Zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání

Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích

Seznam použitých zkratk a značek

ČSSZ - Česká správa sociálního zabezpečení

ČSÚ - Český statistický úřad

DPFO - Daň z příjmů fyzických osob

DPH - Daň z přidané hodnoty

DPPO - Daň z příjmů právnických osob

DZD - Dílčí základ daně

EHS - Evropský hospodářský prostor

EU - Evropská unie

FO - Fyzická osoba

NACE – Klasifikace ekonomických činností, která se využívá v Evropské unii

OECD - Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj

OSVČ - Osoba samostatně výdělečně činná

PO - Právnická osoba

ZD - Základ daně

Seznam tabulek

Tab. 1: Slevy na dani a daňová zvýhodnění – roční (k 1. 1. 2023).....	24
Tab. 2: Výpočet zdanitelných příjmů	24
Tab. 3: Výpočet dílčích základů daně	25
Tab. 4: Výpočet daňové povinnosti ze základu daně	25
Tab. 5: Měsíční výše paušální daně (k 1. 1. 2023).....	31
Tab. 6: Porovnání jednotlivých metod zdanění příjmů	32
Tab. 7: Porovnání závislé a samostatné činnosti.....	36
Tab. 8: Daňová povinnost u OSVČ č. 1 a OSVČ č. 2 (80% paušál)	39
Tab. 9: Daňová povinnost u OSVČ č. 3 a OSVČ č. 4 (80% paušál)	41
Tab. 10: Daňová povinnost u OSVČ č. 1 a OSVČ č. 2 (40% paušál)	43
Tab. 11: Daňová povinnost u OSVČ č. 3 a OSVČ č. 4 (40% paušál)	44
Tab. 12: Nejvýhodnější varianty dle velikosti příjmu a výdajů (80% paušál)	45
Tab. 13: Nejvýhodnější varianty dle velikosti příjmu a výdajů (40% paušál)	45
Tab. 14: Výpočet měsíční zálohy u zaměstnance s podepsaným prohlášením k dani	47
Tab. 15: Roční zúčtování daně zaměstnance č. 1	48
Tab. 16: Výpočet měsíční zálohy na daň z příjmů u zaměstnance, který nepodepsal prohlášení k dani	49
Tab. 17: Roční zúčtování daně u zaměstnance č. 2.....	50
Tab. 18: Výpočet daňové povinnosti u osoby č. 1	52
Tab. 19: Výpočet daňové povinnosti u osoby č. 2	56
Tab. 20: Výpočet daňové povinnosti u osoby č. 3	58

Seznam obrázků

Obr. 1: Daňový systém ČR.....	12
Obr. 2: Rozdělení živností.....	16
Obr. 3: Vývoj počtu zaměstnanců.....	37
Obr. 4: Vývoj počtu OSVČ.....	38
Obr. 5: Podíl příjmů a daňové povinnosti u zaměstnance č. 1 a 2.....	51
Obr. 6: Podíl příjmů a daňové povinnosti u osoby č. 1.....	53
Obr. 7: Podíl příjmů a daňové povinnosti u osoby č. 2.....	57
Obr. 8: Podíl příjmů a daňové povinnosti u osoby č. 3.....	60

Abstrakt

Krčálová, Š. (2023). *Daňové zatížení v podnikatelské a závislé činnosti* [Bakalářská práce, Západočeská univerzita v Plzni].

Klíčová slova: daň z příjmů fyzických osob, závislá činnost, samostatná činnost, základ daně, daňové zatížení

Bakalářská práce se zabývá daní z příjmů fyzických osob, konkrétně zdaněním příjmů ze závislé a samostatné činnosti. Cílem této práce je provést na základě sestavení modelových příkladů a analýzy stávající legislativy v oblasti daně z příjmů komparaci daňového zatížení v oblasti daně z příjmů u samostatné činnosti a činnosti závislé. Při zpracování je použito několik metod, mezi nejvýznamnější patří metoda modelace a komparace. V první části práce je provedena analýza platné legislativy, jsou shrnuty nejdůležitější informace týkající se daně z příjmů. Druhá část práce je rozdělena na několik podkapitol. Na základě namodelovaných příkladů je porovnáváno daňové zatížení příjmů ze závislé a samostatné činnosti. Výstupem celé bakalářské práce je potvrzení skutečnosti, že příjmy pocházející ze závislé činnosti jsou více daňově zatíženy než příjmy pocházející z činnosti samostatné.

Abstract

Krčálová, Š. (2023). *Tax burden in business and dependent activity*. [Bachelor Thesis, University of West Bohemia].

Key words: Personal income tax, dependent activity, self-employed activity, tax base, tax burden

The bachelor thesis deals with personal income tax, specifically the taxation of income from dependent and self-employed activities. The aim of this thesis is to compare the tax burden in the area of income tax on self-employed and dependent activities on the basis of model examples and analysis of existing income tax legislation. There are used several methods in the processing, among the most important are the method of modeling and comparison. The first part of the thesis analyses the legislation and summarises the most important information regarding income tax. The second part of this thesis is divided into several subchapters. Based on the modelled examples, the tax burden on income from dependent and self-employed activities is compared. The output of the entire bachelor thesis is confirmation of finding that incomes from dependent activity are more tax burden than incomes from self-employment activity.